د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه

ډاکټر کفايت الله وردګ

د کتاب په اړه

د کتاب نوم : د اسلامي تاریخ له پاڼو څخه

لیکوال:
ډاکټر کفایت الله وردګ .

د کمپیوټر چارې:
محمد نذیر (ذبیح)

د چاپ وار : دوهم

د چاپ شمېره :
۲۰۰۰ ټوکه

فهرست

سرلیک
مخ

اسلام

اسماني مقدس دين دی چې الله خلکو ته د لار ښوونې لپاره را لېږلی دی او اسلام په لغت کې د سلامتیا څخه اخستل شوی دی او یا له تسلیم څخه اخستل شوې دی پدې معنی چې څوک مسلمان وي نو هغه به په سلامتیا کې وي او یا به د ژوند په ټولو برخو کې د الله ② حکمونو او امرونو ته تسلیم وي ، اسلام هغه دين دی چې په ده سره ټول پخواني دينونه مسخ شول او د رسول الله ☸ په راتللو سره نوره د پيغمبرانو د راتللو لړۍ پای ته ورسېده او دا اسلام دين دی چې الله ② د ټول عالم لپاره د انسانانو او پيريانو لپاره را ولېږلو د اسلام مقدس دين خپلو پيروانو ته د الله ② په وجود او وحدانيت، د ټولو انبياوو هغه چې په قران کريم کې يې ذکر راغلی دی او کنه په رسالت او حقانيت د څلورو اسماني کتابونو(تورات، انجيل، زبور، قران کريم) او صحيفو په نزول ، په ملائکو او د قيامت په ورځ باندې د ايمان راوړلو حکم کوي د اسلام د دين د ټولو قوانينولمړی بنياد زمکې ته په را لېږل شويو کتابونو کې وروستنی کتاب قران کريم او دوهم بنياد يې د

رسول الله ﷺ مبارک احادیث دي او بیا ورپسې د پوره تفصیل لپاره علم فقه ده .

په دنیا کې تر ټولو وړاندې ملک اندونیسیا دی چې تر ټولو نه زیات مسلمانان لري او د ټولې نړۍ د مسلمانانو دیارلس په سلو کې مسلمانان همدلته دي پاتې ۲۵ % مسلمانان په جنوبي آسیا (افغانستان، ایران، پاکستان، بنګله دیش، بوتان، سریلانکا، نیپال، ملدیف، هند) کې ، ۲۰% په شرق اوسط (بحرین، کویت، عمان، قطر، ترکیه، سعودي، امارات، یمن، فلسطین، عراق، اسرائیل، اردن، لبنان، سوریه، مصر) کې 22% په مینځنۍ آسیا کې ، ٤% په سلو کې په نوره آسیا کې 15% په ټوله افریقا کې او پاتې په نوره دنیا کې لکه چین او داسې نورو ساحو کې خپاره دي چې هلته ورته د نور نفوس په نسبت د اقلیتونو په نظر کتل کیږي په اوسني عصر کې په نړۍ کې د مسلمانانو شمېره ویل کیږي چې 1.75 ملیارده ده چې د دنیاد ټول نفوس 23% برخه تشکیلوي او همدارنګه د مسلمانانو لویه شمېره په امریکا او آروپایي ملکونو کې خپره شوېده چې د نورو ملکونو څخه د مهاجرینو په ډول

هلته تللي دي او بیا هماغلته میشته شوي دي او په اوسني وخت کې اګر چې ویل کیږي چې د عیسایانو شمېره په دنیا کې له مسلمانانو څخه زیاته ده خو په ټولو دینونو کې زیات خپرېدونکی دین بیا هم اسلام دی .

د اسلام بنیادي عقائد .

❸ په الله باندې ایمان

د اسلام د عقائدو شروع او بنیاد ددېنه کیږي چې د الله ﷻ په ذات باندې ایمان راوړل شي او پدې باندې ایمان راوړل شي چې الله ﷻ هغه ذات دی چې همېشه به وي، مرګ نه لري، غفلت نه لري ، خوب نه کوي، شریک نه لري، نه له چا څخه پیدا شوی ، نه ورڅخه څوک پیدا شوي دي ، د هیچا پروا نه لري، د کوم کار په کولو کې د پوره اختیار مالک دی، نه ورته مثال شته ، نه یې رقیب شته ، ټول مخلوقات هم ده پیدا کړي دي او مختیار کل دی ، د دنیا ټول بادشاهان دده رحم ته محتاج دي، نه له چا سره ظلم کوي او نه پر چا باندې تېری ، د ټولو مخلوقاتو سره یو شان انصاف او عدالت لري هرڅه ویني او په هرڅه

باندې پوهېږي ، لا زوال مالک دی ، د بې ساري قدرتونو مالک دی ، له هرڅه نه خبر دی ، دده له علم څخه هېڅ کار پټ نشي پاتې کېدلی ، نه يې شپه د علم مخه نيسي او نه تر غرونو څه ترې پناه کېدلی شي ، ټول جهان فاني کېدونکی دی او الله ﷻ فنا نه لري، نه جسم لري، نه شکل لري او نه يې انسانان تصور کولی شي ، نه ماده دی او نه له مادياتو نه جوړ شوی دی ازلي او ابدي مالک دی، نه څه خوراک او څښاک کوي او نه پکې نور بشري صفات شته .

او ددې ذات لپاره الله اسم ذات دی او په قران کريم کې يې ۹۹ نومونه راغلي دي چې اسماء الحسنی ورته ويل کيږي .

په ملائکو باندې ايمان

په ملائکو باندې ايمان هم د اسلام د بنيادي ټکو څخه يو دی ملائکې د الله ﷻ مخلوق دی وظيفه يې د الله ﷻ تقديس او تسبيح او عبادت دی نه څه خوري او نه څه څکي او نه لکه د انسانانو په څير نسلونه لري او نه پدې ډول سره زياتيږي او صرف هغه کارونه کوي چې د کومو ورته امر شوی وي او د عالم په

نظام کې مختلف کارونه ددوی په غاړه وي لکه را لېږل شویو پیغمبرانو ته وحی راوړل (تر هغه وخته پورې چې پیغمبران را لېږل کېدل) د الله بې شانه عرش پورته کول ، د الله پاکې بیانول ، د انسانانو نیک او بد عملونه لیکل او درج کول ، د وفات په وخت د انسان څخه روح اخستل ..

ملائکې الله په خپل قدرت له نور څخه پیدا کړي دي لکه پېریان یې چې له اور او انسانان یې له خاورې نه پیدا کړي دي او ملائک وزرونه لري چې د ضرورت په وخت کې پرې منزل کوي او د ملائکو وزرونه مثنیٰ، و ثلاث، وربـاع (دوه دوه، دری دری، څلورڅلور) وي او ددېنه زیات هم وي لکه په یو حدیث کې دي چې د معراج په شپه بـاندې رسول الله حضرت جبرئیل ولیدو چې د هغې شپږ سوه وزرونه وو په مخلوقاتو کې ملائکې د انسانانو څخه پټې دي هغه له نور نه پیدا کړلې شوې دي او د انسانانو په سترګو کې الله هغه طاقت نه دی ایښی چې کومې هغه نور ولیدلی شي او ځینې حیوانات یې وینې لکه رسول الله چې فرمایي چې کله تاسې د چرګ اذان واورېدو نو د الله نه د هغه د فضل

غوښتنه وکوئ (دعا وکوئ) څکه ده ملائکې ولیدې

په قران کریم کې د یوڅو ملائکو ذکر راغلی دی .

جبرائیل او میکائیل په سورة بقره کې .

من کان عدواً لله و ملائکته و رسله و جبریل و میکال فان الله عدو للکافرین .

هاروت او ماروت هم په همدې سورت کې ذکر کړل شوي دي .

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُو الشَّيَاطِينُ عَلَى مُلْكِ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ بِلَ بِ با الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ هَارُوتَ وَمَارُوتَ...

ملک الموت چې بل نوم (عزرائیل) ورته په قران کې نه دی یاد کړل شوی د هغه یاد په سورت سجده کې راغلی دی .

قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

نوري څه داسې ملائکې دي چې نوم یې په قران کریم کې نشته خو ورته اشاره شویده لکه اسرافیل چې په شپیلۍ کې به پوکې ورکوي چې قیامت شي او بیا خلک را پورته شي ، رضوان د جنت د دروازې ساتونکی ، الزبانیة دا نولس ملائکې دي چې د دوزخ د ساتنې او دهغې

د اهل د عذاب کارونه يې په غاړه دي حملة العرش هغه ملائکې دي چې د الله ⮝ عرش يې پورته کړی دی حفظة هغه ملائکې دي چې د انسان حفاظت ورته سپارل شوی دی او د انسان ساتنه کوي . کرام کاتبين هغه ملائکې دي چې د بندګانو د عملونو ښو او بدو ليکنه کوي

په کتابونو باندې ايمان

په اسماني کتابونو باندې ايمان راوړل هم د اسلام له ارکانو څيني دي چې تورات، انجيل ، زبور، او قران کريم دي چې د حضرت جبرائيل ⌨ په واسطه باندې په رسول الله ☸ باندې په وخت سره په ۲۳ کلونو کې نازل شوی دی او د رسول الله ☸ مبارکو صحابه وو يې په جمع کولو کې مرسته کړېده سره ددې چې د رسول الله ☸ په زمانه کې د کتاب په شکل کې نه وو بيا د حضرت ابوبکر صديق ❼ په زمانه کې ورته د کتاب شکل ورکړل شو او بيا د حضرت عثمان ❼ په زمانه کې ډېر کړل شو او د مسلمانانو مختلفو ښارونو ته واستول شو او قران هغه کتاب دی چې له اول نه تر اوسه پورې يې ساتنه او حفاظت الله ⮝ په خپله ذمه اخستی دی او له اولې نسخې نه تر اوسه

پرې چا بدل نشو کړلی په قران کريم کې ١١٤ سورتونه دي او ځينې آياتونه پکې مکي دي هغه چې تر هجرت وړاندې نازل شوي دي چې اکثر پکې د عقيدې، ايمان، د نفس او روح د تزکيې موضوع ګانې پکې ځېړل شوې دي او مدني آيتونه هغه دي چې تر هجرت نه وروسته نازل شوي وي په هغې کې اکثر د شريعت د احکامو او د اجتماعي ژوند کولو او د اداره کولو په اړه هدايات شوي دي او همدا کتاب قران کريم د اسلام د ټولو احکامو لپاره لمړی بنياد دی .

په رسولانو ايمان

د اسلام له مخې رسولان هغه بندګان دي چې الله ➢ ددې لپاره غوره کړي دي چې خلکو ته د الله دين ورسوي دوی انسانان وو خو ❷ ورته د معجزو د ښکاره کولو قدرت ورکړی وو ترڅو خلکو ته ثابته کړي چې دی د الله نبي او رسول دی لکه د سليمان ⌛ معجزه چې د مارغانو په ژبه خبرې کول او دهغوی په ژبه پوهېدل او د پېريانو ليدل وو، او د حضرت عيسی ⌛معجزه د بيمارانو جوړول او د مړيو را ژوندي کول وو ، او د رسول الله ♈ د ډېرو معجزاتو نه يوه تر اوسه پورې

ژوندی معجزه قران کریم دی ا و دي
ټولو انبیاوو به د الله ﷻ وحدانیت او
دهغه د حکمونو منلو ته خلک را بلل او
له ګناهونو او شرک څخه به یې خلک منع
کول او ددي رسالت لړی په رسول الله ﷺ
باندي پای ته ورسیده چې ددي وروسته
بل نبي نه راځي او لکه څرنګه چې په
اسلام کې په خپل نبي حضرت محمد ﷺ
باندي ایمان راوړل ضروري دي په همدي
ډول په ټولو پیغمبرانو باندي ایمان
راوړل او دهغه له هرقسم ګناه نه پاک
ګڼل هم د اسلام له رکنونو څخه دي .

د قیامت په ورځ ایمان

د قیامت ورځ ته په اسلام کې دحساب
ورځ هم ویل کیږي د قیامت ورځ ورته
پدي وایي چې پدې ورځ به ټول مړي قیام
کوي (را پورته کیږي به) د حساب ورځ
ورته ددي امله وایي چې پدې ورځ به د
ټولو انسانانو سره حساب کیږي پدې
ورځ به الله ﷻ ټول انسان را ټول کړي د
حساب لپاره او د ټولو سره به حساب
وشي د نیکو عملونو لرونکو ته به د
هغوی د نېک عمل اجر ورکړل شي او د
بدو عملونو لرونکو ته به دهغوی د بد
عمل سزا ورکړل شي نو ځکه به ددي

میدان څخه خلک جنت ته ځي چې د نعمتونو ځای دی او یا به دوزخ ته ځي چې د اورونو او عذابونو ځای دی او د قیامت ورځ به څه وخت راځي؟ ددې چاته معلومات نشته په احادیثو کې ددې لپاره علامې ښودل شوي دي او معین وخت یې معلوم نه دی .

په تقدیر باندې ایمان

پدې باندې عقیده کول چې د هرڅه فیصله الله ⮝ کوي او هماغه څه به کیږي چې څه مقدره وي دا عقیده هم د اسلام له ارکانو ځینې ده او ټول مسلمانان په همدې عقیده لري چې که خیر کیږي او که شر واقع کیږي دا د الله ⮝ له لوري نه ټاکل شوي او مقدر شوي وي او په اسلام کې پدې شیانو باندې د ایمان راوړلو بنیاد د حضرت عمر ❼ مبارک حدیث دی چې هغه فرمایي مونږ د رسول الله ☸ سره ناست وو چې یو سړی په پاکو سپینو جامو کې را ننوت او په ده باندې د سفر هېڅ ډول آثار نه وو د رسول الله ☸ نه یې پوښتننه وکوله چې ایمان څه شی دی؟ رسول الله ☸ ورته ویل ایمان دادی چې ته په الله، په ملائکو، د الله په کتابونو، د الله

په پیغمبرانو، او د قیامت په ورځ او په تقدیر باندې ایمان راوړې هغه کس ورته وویل چې رښتیا دې ویل او بیا (د څه نورو پوښتنو څخه وروسته) چې کله لاړو نو رسول الله صلی له مونږ نه پوښتنه وکوله چې دا څوک وو؟ مونږ ورته وویل چې الله او دهغه رسول ورباندې ښه خبر دي (مونږ و نه پېژندو) بیا رسو الله وویل چې دا جبرائیل وو تاسې ته یې ستاسې دین در ښودو.

د اسلام پنځه بناوې

پنځه شیان دي چې هر مسلمان په هغه باندې ایمان لري او په هغو باندې عمل کوي او هغه د حضرت عمر ❼ په حدیث کې راغلي دي هغه فرمايي چې ما د رسول الله ☸ څخه واورېدل چې هغه ویل: بنی الاسلام علی خمس شهادة ان لا اله الاالله و ان محمد رسول الله و اقام الصلاة و ایتاء الزکاة و الحج و صوم رمضان.

حضرت عمر ❼ وايي چې ما د رسول الله ☸ نه واورېدل چې هغه مبارک فرمایل چې اسلام پر پنځو شیانو باندې جوړ دی

ددې ګواهي ورکول چې الله يو دی او محمد د هغه رسول دی

مونځ کول

زکات ورکول

حج کول

د رمضان روژې نیول

د اسلام شپږ کلمې

اوله کلمه طیبه :

لآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدُ رَّسُوْلُ اللّٰه

دوهمه کلمه شهادت

اشْهَدُ انْ لّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَه لَا شَرِيْكَ لَه، وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدً اعَبْدُه وَرَسُولُه .

دریمه کلمه تمجید

سُبْحَان اللّٰهِ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ لآ اِلٰهَ اِلّا اللّٰهُ ، وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ وَلا حَوْلَ وَلاَ قُوَّة ِ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِىّ الْعَظِيْم

ثـلـو رمـه کـلـمـه تـو حـيـد

لا الهَ اِلَّا اللّٰہُ وَحْدَہُ لا شَرِيْكَ لَہْ، لَہُ الْمُلْكُ وَ لَہُ الْحَمْدُ يُحْىِ وَ يُمِيْتُ وَ هُوَحَىّ ٌ لَّا يَمُوْتُ اَبَدًا اَبَدًا ذُو الْجَلَالِ وَ الْاِكْرَامِ بِيَدِہِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلی كُلِّ شَیءٍ قَدِيْرٌ .

پـنـځـمـه کـلـمـه اسـتـغـفـا ر

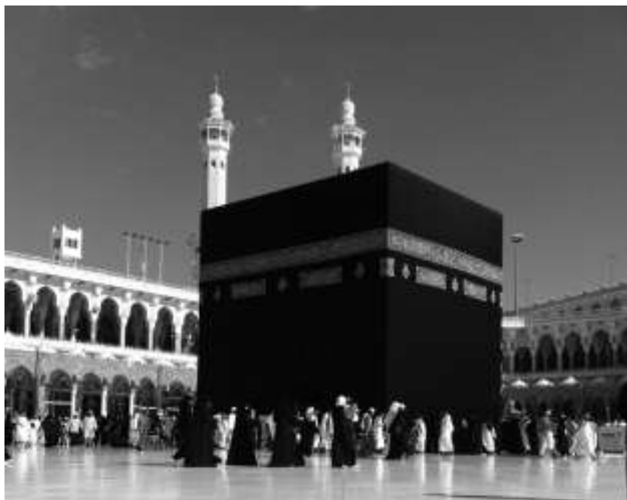
اسْتَغْفِرُ اللّٰہَ رَبِّیْ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ اَذْنَبْتُہ عَمَدًا اَوْ خَطَاً سِرًّا اَوْ عَلَانِيَةً وَاَتُوْبُ اِلَيْہِ مِنْ الذَّنْبِ الَّذِیْ اَعْلَمُ وَ مِنْ الذَّنْبِ الَّذِیْ لا اَعْلَمُ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُبِ وَ سَتَّارُ الْعُيُوْبِ و غَفَّارُ الذُّنُوْبِ وَ لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰہِ الْعَلِیِّ الْعَظِيْم .

شـپـږمـه کـلـمـه رد کـفـر

اَللّٰهُمَ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ انْ اُشْرِكَ بِكَ شَيئًا وَاَنَا اَعْلَمُ بِہ وَ اسْتَغْفِرُكَ لِمَا لا اَعْلَمُ بِہ تُبْتُ عَنْہُ وَ تَبَرَّاْتُ مِنَ الْكُفْرِ وَ الشِّرْكِ وَ الْكِذْبِ وَ الْغِيْبَةِ وَ الْبِدْعَةِ وَ النَّمِيْمَةِ وَ الْفَوَاحِشِ وَ الْبُهْتَانِ وَ الْمَعَاصِیْ كُلِّهَا وَ اَسْلَمْتُ وَ اَقُوْلُ لآ اِلهَ اِلَّا اللّٰہُ مُحَمَّدُ رَّسُوْلُ اللّٰہ

په اسلامي تاريخ کې ځينې مهم ځايونه

بيت الله

په زمکه باندې اباده شوې مقدسه کوټه ده چې د مسجد حرام په مينځ کې ده د مسلمانانو قبله ده د دنيا د هر لوري نه مسلمانان په عبادت او مانځه کې مخ د همدې لوري ته اړوي او ديته بيت الحرام هم وايي ځکه الله ؟ دلته جنګ او لانجې کول حرام کړي دي او د اسلام

له نګاه نه په ټوله زمکه کې تر ټولو مقدس او غوره ځای همدا دی ځکه همدا کوټه وه چې الله ◭ حضرت ابراهیم ⌨ ته امر وکړو چې کوټه جوړه کړه او حضر ابراهیم ⌨ د کوټې په جوړولو پیل وکړو او حضر اسمعیل ⌨ ورسره مرسته کوله او کله چې کوټه پوره شوه نو الله ◭ حضرت ابراهیم ⌨ ته وفرمایل : و اذن فی الناس بالحج یاتوک رجالا و علی کل .... سورة حج آیة ٢٧

ددې آیت په تفسیر کې امام ابن کثیر رحمه الله فرمایي چې الله ◭حضرت ا براهیم ⌨ته وویل چې په خلکو کې اعلان وکوه چې ټول خلک دې ددې بیت الله چې مونږ یې تاته د جوړولو امر وکړو او تا جوړه کړه حج ته راشي نو حضرت ابراهیم ⌨ ورته وویل چې زه خو به اواز وکوم نو زما اواز به ټولو خلکو ته څنګه رسیږي؟ الله ◭ ورته وویل چې ته اواز وکوه او رسول به یې زه وکوم .

نو حضرت ابراهیم ⌨ د یو قول له مخې په مقام ابراهیم کې و درید، د یو قول له مخې چې په حجر اسود باندې، یا په صفا باندې ، او د یو قول له مخې د ابي قبیس غره په سر باندې و درید او

اواز یې وکړو : ای خلکو ستاسې لپاره ستاسې رب په زمکه کې کوټه جوړه کړه حج ته یې راشئ دا اواز الله ټولو مخلوقاتو ته ورسولو او د انسانانو ټولو ارواحو ته ورسېدو او د چا چې په حج کې قسمت شوی دی هغوی په هغه وخت کې ورته وویل چې لبیک اللهم لبیک ... همدا مضمون د حضرت ابن عباس، حضرت عکرمه رضی الله عنهم څخه هم را نقل شوی دی.

د کعبې مبارکې جوړښت داسې دی چې په مربع ډول سره جوړه کړل شوې کوټه ده لوړ والی یې ۱۵ متره دی او د مستطیل په شکل جوړه ده په کوم لوري کې چې دروازه ده ددې اندازه دولس ۱۲ متره ده او په کوم لوري کې چې میزاب الرحمة (ناوه) ده دهغه طرف اندازه لس متره ده او د حضرت ابراهیم په زمانه کې داسې نه (۹) وه بلکه لوړ والی یې نه شرعي ګزه وه او چت وربانديٰ نه وو بیا وروسته وربانديٰ چت جوړ شو او په هغه وخت کې دروازه په زمکه پورې لګېدلې وه لوړه نه وه چې کله د عبد المطلب زمانه شوه هغه وربانديٰ چت جوړکړو او د وسپنې دروازه یې ورته کېښوده او په هغې باندې یې بیا سره زر وخېږول او دا لمړی ځل وو

چې سره زر د مکې مکرمې په دروازه کې استعمال کړل شوي اوس د مکې مکرمې دروازه له زمکې نه لوړه ده او همدا یوه دروازه لري او په کال کر درى ځله د وینځلو لپاره خلاصیږي د کعبې د ننه خالي کوټه ده او درى پایې پکې ولاړې دي .

د کعبې د ننه

اول : د کعبې دننه د مسکو او عنبرو بوى لګیږي او هر وخت دلته دا بوى ددې امله موجودي وي چې کله یې وینځي بیا وربانديې قیمتي عطر ، مسک او عنبر لګوي

۲. د کعبې معظمې د ننه ټوله په قیمتي مر مر بانديې پوښل شوې ده غولى سپین او دیوالونه یې ګلابي رنګه مر مر دي .

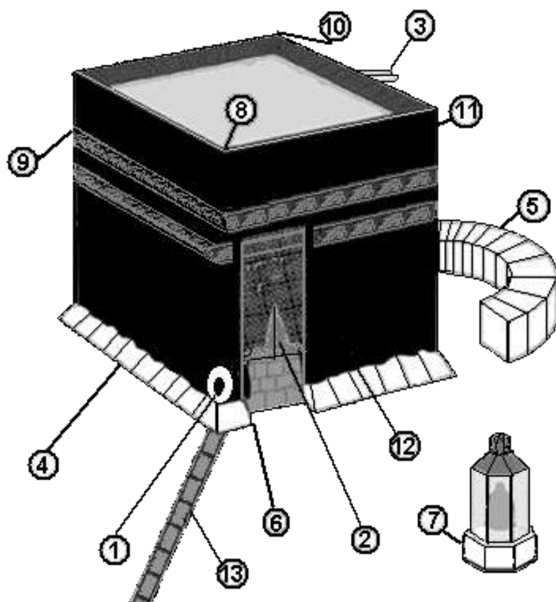
۳. په مینځ کې یې درى د لرګي رنګه پایې ولاړي دي چې چت یې نیولى دى او په ډیر مهارت سره پدې باندې نقشونه شوي دي او سره زر پکې کارول شوي دي .

٤. څراغونه پکې ځوړند دي چې په عهد عثماني کې د سرو او سپینو زرو او شیشو نه جوړ کړل شوي دي او قراني آیتونه وربانديې لیکل شوي دي .

٥. د ننه پکې یوه زینه ده چې تر چټ پورې رسیږي د قیمتو موادو نه په مهارت سره جوړه ده .

٦. دکعبې د ننه په کال کې یو ځل په قیمتي صابون باندې وینځل کیږي او دهغې نه وروسته قیمتي عطر او ښه بویونه وربانديې لګول کیږي چې دا بوی پکې تر پوره کال پورې پاتې وي .

کعبه له بهر نه

د مکې مکرمې په بهرنۍ ساحه کې محترم ځایونه:

۱. حجر اسود په جنوب شرقي کونج کې ده .

۲. د مکمې مکرمې دروازه له زمکې نه 2.13 متره لوړه ده او په شرقي دیوال کې ده .

۳. میزاب (ناوه) دا په شمالي دیوال کې ده د کعبې د سر نه د باران اوبه په همدې لاره وزي .

٤. شاذروان (د کعبې په دېوال پورې لګېدلې ښکتنۍ برخه) دا هم د کعبې برخه ده .

٥. حطیم

٦. ملتزم

٧. مقام ابراهیم

٨. د حجر اسود کونج

٩. رکن یماني

١٠. رکن شامي

١١. رکن عراقي .

١٢. د کعبې پوښ .

١٣. د حجر اسود نه تېره شوې کرښه چې د طواف د شروع کېدلو ځای ښکاره کوي .

د کعبې نومونه

کعبه : کعبه ورته ددې امله وايي چې دا په مکعب شکل کې ده او يا کعب پورته کېدلو ته وايي او دا هم له زمکې نه را پورته شوېده او د کعبې معظمې لپاره لاندې نومونه په قران کريم کې ذکر کړل شوي دي .

الکعبة : سورة مائده آيت ۲۵ الله ﷻ فرمايي :

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تَقْتُلُواْ ٱلصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرُمٌ وَمَن قَتَلَهُ مِنكُم مُّتَعَمِّداً فَجَزَآءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ ٱلنَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ هَدْياً بَالِغَ ٱلْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ أَو عَدْلُ ذٰلِكَ صِيَاماً لِّيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهِ عَفَا ٱللَّهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ ٱللَّهُ مِنْهُ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ ذُو ٱنْتِقَامٍ.

البيت: په سورت بقرة آيت ۱۲۵ کې :

وَإِذْ جَعَلْنَا ٱلْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْناً وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَآ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِىَ لِلطَّائِفِينَ وَٱلْعَاكِفِينَ وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ.

البيت العتيق: په سورت حج آية ۲۹ کې

ثُمَّ لْيَقْضُواْ تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُواْ نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُواْ بِٱلْبَيْتِ ٱلْعَتِيقِ

المسجد الحرام : په سورت مائده آيه دوهم کې .

يَا أَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تُحِلُّواْ شَعَآئِرَ ٱللَّهِ وَلاَ ٱلشَّهْرَ ٱلْحَرَامَ وَلاَ ٱلْهَدْىَ وَلاَ ٱلْقَلاۤئِدَ وَلاۤ آمِّينَ ٱلْبَيْتَ ٱلْحَرَامَ يَبْتَغُونَ فَضْلاً مِّن رَّبِّهِمْ وَرِضْوَاناً وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَٱصْطَادُواْ وَلاَ يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ أَن صَدُّوكُمْ عَنِ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ أَن تَعْتَدُواْ وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْبرِّ وَٱلتَّقْوَىٰ وَلاَ تَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلإِثْمِ وَٱلْعُدْوَانِ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ.

البيت المحرم : په سورت ابراهيم آية ۳۷ کې.

رَّبَّنَآ إِنِّيۤ أَسْكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِى زَرْعٍ عِندَ بَيْتِكَ ٱلْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُواْ ٱلصَّلاَةَ فَٱجْعَلْ أَفْئِدَةً مِّنَ ٱلنَّاسِ تَهْوِيۤ إِلَيْهِمْ وَٱرْزُقْهُمْ مِّنَ ٱلثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ.

الـمسجد الـنبـوي

د رسـول ﷲ ﷺ نـازولـی جـومـات دی چې رسـول اکـرم ﷺ تـه يـې تـر شـنـه ګـنـبـد لانـدې پـه خـپـلـه غېږه کـې ځـای ورکـړی دی پـه اسلام کې د مسـجـد حـرم نـه وروسـتـه لـوړه مـرتـبـه لـري پـه ښکـلـي او همېشه بـهـار ښـار چې د سعـودي پـه غـربـي سيـمـه کـې واقـع دی مـوقـعيـت لـري نـوم او مـوقـعيـت يـې پـه دنـيـا کـې لـه چـا نـه هـم پـټ نـه دی يـو مـونـځ پـکـې پـه بـل ځـای کـې د زرو مـونـځـونـو څخه غـوره دی بـغـيـر د مـسـجـد حـرام نـه ، پـه سعـودي کـې هـمـدا جـومـات اول هـغـه ځـای

دي چې برقي څراغونه پکې لګول شوي دي . کله چې د هجرت په لمړي کال باندې رسول الله ﷺ مدينې منورې ته راغلو دا ځای هغه ځای وو چې د مدينې منورې مينځ وو او د رسول الله ﷺ اوښه همدلته و درېده نو رسول الله ﷺ دا زمکه د هغه چا نه واخسته چې د چا وه او دلته يې جومات جوړ کړو چې مسلمانان به پکې را ټولېدل او دلته به يې دين زده کولو او عبادت به يې کولو په هغه وخت کې يې اوږده اويا شرعي ګزه او ساره يې شپېته ګزه وو يعنې تقريباق اوږده يې ۳۵ او ساره يې ۳۰ ګزه وو رسول الله ﷺ يې پخپله په تعمير کې د کانو د پورته کولو او خټې د جوړولو کار کړی دی د يو څه وخت تېرېدلو وروسته د مسلمانانو شمېره مخ پر زياتېدو وه دا هغه وخت وو چې د خيبر فتح وشوه نو رسول الله ﷺ د جومات د لويولو حکم و فرمايلو نو جومات په عرض او طول کې فراخ کړل شو په اوم کال د هجرت څلوېښت شرعي ګزه په عرض او دېرش ګزه په طول کې ور زيات کړل شول پدې زيادت سره جومات سل په سلو کې مربع شکل جوړکړل شو او دا نوې زمکه د حضرت عثمان ❼ په واسطه ورته واخستل شوه .

د حضرت ابو بکر صدیق ❼ چې کله د خلافت دور شو نو په هغه وخت کې هغه مسئلې هم ډېرې وې چې د رسول الله ☸ د وفات نه را پیداې شوې وې نو ددې امله هغه ددې وخت پیدا نه کړو چې جومات فراخه او یا ترمیم کړي نو ځکه دده ❼ په دور کې په هماغه زاړه حال باندې پاتې شو چې کله د حضرت عمر ❼ دوره شوه نو فتوحات زیات شول او اسلام ترقي وکوله نو یو ځل بیا مسجد نبوي د مسلمانانو لپاره وړوکی شو نو حضرت عمر ❼ پکې د هجرت په اولسم کال زیادت راوستلو او فراخ یې کړو د قبلې لوري ته یې لس ګزه، غرب لوري ته یې شل ګزه ، او شمال لوري ته یې دېرش ګزه اوږد کړو چې ددې سره د جمات اوږده ۱٤۰ او ساره یې ۱۲۰ ګزه شول او ابادي یې په هغه ډول وکوله چې رسول الله ☸ کړې وه

د حضرت عثمان ❼ په زمانه کې په ۲۹ هجري کال کې جومات نور هم فراخ کړل شو او په تعمیر باندې یې هم زیات مصرف وشو او د قیمتي موادو نه جوړ کړل شو د قبلې ، شمال او غرب طرفونو ته جومات فراخ کړل شو د قبلې لوري ته لس ګزه، د شمال لوري ته شل ګزه، او د غرب لوري ته هم شل ګزه فراخ کړل شو

او د شرق لوري ته فراخ نه کړل شو ځکه چې دلته د امهات المومنین هستوګنځي وو خو د جومات ټول مساحت اوس په اوږدو کې ۱۷۰ او په سارو کې ۱۳۰ جوړ شو چې دا ټول ٤٩٦ مربع متره شو او د جومات د ازادولو او فراخ کولو کار په ۳۰ هجري کال کې پای ته ورسېدو او ده مبارک ❼ پخپله په کار کې شرکت کولو په نقشونو باندې ښائسته کړل شوې تیږې یې پکې ولګولې او نور یې د هغه وخت سره سم چې څومره ممکن وو ښائسته کړو او دروازې یې لکه د مخکې داسې پاتې شوې شپږ دروازې یې وې دوه له شمال لوري نه ، دوه د غرب له لوري او دوه د شرقي لوري نه او په همدې تعمیر باندې جومات د امویانو تر دور پورې پاتې شو کله چې ولید بن عبدالملک واکمن وو په کال ۸۸ هجري کې یې په مدینه باندې مقرر شو والي عمر بن عبد العزیز ته ولیکل چې د مسجد نبوي په شاوخوا کې موجود کورونه دې دهغې له مالکانو څخه واخلي او مسجد نبوي دې وربانديې فراخ کړي او پدې فراخي سره بیا د امهات المومنین حجرې او هستوګنځي د جومات مینځ ته شول او د جومات احاطه تر هغه څخه هم ور تېره شوه او جومات یې د شرقي ، غربي او شمالي طرف نه فراخ کړو پدې سره د

جومات ټوله ساحه ۲۳٦۹ مربع متره شوه او په هر کونج کې يې ورته مناره جوړه کړه او د لمړي ځل لپاره يې محراب ورته جوړکړو چې مينځ يې خالي وو بيا تر ۱٦۰ هجري پورې د جومات د فراخي کار ونه شو په ۱٦۰ هجري کې چې کله مهدي د مدينې منورې زيارت وکړو هغه د مدينې والي جعفر ابن سليمان ته حکم وکړو چې جومات فراخ کړي هغه صرف د شمالي لوري نه پکې زيادت راوستلو او د نقش او ښائست کار يې پکې زيات وکولو او په پنځو کلونو کې يې دا کار مکمل کړو او تقريباً ۲٤۵ مربع متره ساحه يې په جومات کې زياته کړه .

په ٦۵٤ هجري کال کې مسجد نبوي وسوزيدو د بيا ترميم او جوړولو کار يې عباسي خليفه معتصم با لله شروع کړو خو په هغه وخت کې د تتاريانو د جنګ او په بغداد باندې دهغوی د ولکې کولو او د عباسي خليفه د وژلو له امله د جومات کار نيمګړی پاتې شو بيا په هغه وخت کې د مصر او يمن حاکمانو ددې پروګرام سر ته رسول په غاړه واخستل .

په ۸۸٦ هجري کال کې د روژې په مياشت کې جومات بيا و سوزيدو او ډېر نقصان ورته ورسېدو بيا يې د رغونې کار اشرف قايتبای په غاړه واخستو هغه پکې

نوره فراخي هم راوستله او ترميم يې هم کړو او په ۸۹۰ هجري کې يې کار ختم شو .

تر ډېره وخته بيا ترميم او جوړښت کېدو خو بيا په ۱۳۷۰ هجري کې د بيا آبادولو کار شروع کړل شو او په ۱۳۷۵ کې ختم کړل شو چې بيا د جومات مساحت ټول ۱٦۳۲۷ مربع متره شو او دا ډېر فراخ وو دا ټول کار د ملک سعود بن عبدالعزيز په دوره کې وشو چې د سعودي بنياد اېښودونکی دی .

لږ وخت وروسته دا جومات هم د مونځ کونکو په مخ تنګ شو بيا فيصل بن عبد العزيز د شمال لور ته کورونه ختم کړل او جومات يې نور هم فراخ کړو او اوس د جومات مساحت ۳۰٤۰٦ ته ورسېدو او نور يې هم تر خپل وس پورې ښکلی کړو او پوره مصارف يې وربانديې وکول .

بيا په ۱٤۰۵ کال په صفر کې ملک فهد بن عبدالعزيز په تاريخ کې د بې ساري فراخي د تهداب کانی کېښودو او په همدې کال کې يې په کار باندې لاس پورې کړل شو جومات نوی شو او دومره فراخ کړل شو چې ټول مساحت يې ۹۸۵۰۰ مربع متر ته ورسېدو کومه ښکلا چې ورکړل شوې او کوم مصارف چې وربانديې شوي دي او چې کوم نوي سهولتونه پکې

جوړ کړل شوي هغه د هیڅ لیدونکې د سترګو نه پټ نه دي الله ﷻ یې دې مونږ ته بیا بیا د لیدلو نعمت راکړي .

مسجد اقصی

د مسلمانانو لمړی قبله تاریخي جومات د فلسطین د بیت المقدس ښار په جنوب شرق لوري کې واقع دی جومات له اول نه ښه فراخ جوړ شوی دی ۱٤٤۰۰۰ متره مربع ساحه یې نیولې ده او ددې جومات لپاره همدا نوم په قران کریم کې راغلی دی چې الله ﷻ فرمایي :

سُبْحَانَ ٱلَّذِى أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِّنَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ إِلَىٰ ٱلْمَسْجِدِ ٱلأَقْصَى ٱلَّذِى بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَآ إِنَّهُ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلبَصِيرُ.

دا یو په هغه دریو جوماتونو کې دی چې رسول الله اکرم ☸ په یو حدیث کې فرمایلي دي : لا تشد الرحال الا الی ثلاثة مساجد المسجد الحرام و مسجدي هذا (المسجد النبوي) و المسجد الاقصی او ددې په اړه حضرت ابوذر غفاري ❼ فرمایي چې ما د رسول الله ☸ څخه و پوښتل چې په دنیا کې تر ټولو نه وړاندې کوم جومات جوړشوی دی هغه ☸ راته وویل مسجد حرام بیا ما ورته وویل چې بیا کوم ؟ هغه ☸ راته وویل چې مسجد اقصی ما ورته وویل چې ددوی دواړو په مینځ کې څومره زمانه وه هغه ☸ راته وویل څلویښت بیا یې راته وویل چېرته چې د مانځه وخت در باندې راغلو ویې کوه ځکه بهتري په همدې کې ده .

او د مسجد اقصی د اسلام په تاریخ کې ډېر زیات قدر او عزت دی د ټولو پیغمبرانو قبله ده د اسلام د شروع قبله هم ده او د معراج په شپه رسول الله ☸ په همدې جومات کې د ټولو انبیاوو امامت وکولو

د مسجد اقصی تعمیر

مسجد اقصی په شپږو لویو برخو ویشل شوی دی .

المسجد القِبلي : دا د جومات جنوبي برخه ده چې د قبلې لوري ته ده ددې املـه ورته قبلي طرف وايي او په مسجد اقصى کې د سړيو لپاره د مانځه دا لوى ځاى دى او په همدې برخه کې امام دريږي او د جومات دا برخه په هغه ځاى باندې جوړه شوېده چېرته چې حضرت عمر ❼ مونځ کړى وو چې کله يې بيت المقدس فتح کړى وو په ۱۵ هجري کال کې .

المصلى المرواني : د جومات دا برخه ژوره ده او د جومات په جنوب شرقي لوري کې ده .

الاقصى القديم : اقصى قديم تر مسجد قبلي نه لاندې جوړ شوى دى او امويانو ددې لپاره جوړ کړى وو چې د اموي خلافت د مشرانو لپاره د امويانو د بنګلو څخه د ورتللو لاره شي .

مسجد براق : يو ديوال دى د براق په نوم د جومات دا برخه هغه ديوال ته څېرمه ده .

مسجد المغاربة :

مسجد النساء: د زنانه وو د مانځه لپاره خاصه کړل شوې برخه ده .

څلور لويې منارې لري په عربي کې ورته ماذنه وايي :

ماذنة باب المغاربة

ماذنة باب السلسلة

ماذنة باب الاسباط

ماذنة باب الغوانمة

او څوارلس گمبدې لري (قبة) .

قبة الصخرة : دا په آتو ضلعو باندې مشتمله ابادي ده چې په سر باندې يې طلايي گمبد جوړه شوېده او په جومات کې لکه د زړه داسې حيثيت لري په مينځ کې ده يو څه چپ طرف ته .

قبة النحويه

قبة ا لارواح

قبة السلسلة

قبة سليمان

قبة خضر

قبة المعراج

قبة الميزان

قبة يوسف آغا

قبة موسى

قبة النبي

قبة يوسف

قبة عشاق النبي

قبة الشيخ خليلي

د مسجد اقصى پنځلس دروازې دي په هغوی کې لس خلاصې او پنځه يې اوس بندې دي او هره دروازه يې خپل نوم لري په لاندې ډول .

باب الاسباط

باب حطة

باب العتم

باب الغوانمة

باب الناظر

باب الحديد

باب القطانين

باب المطهرة

باب السلسلة

باب المغاربة

په جنوبي لوري کې يې درى دروازې بندې دي :

باب المنفرد

باب الثلاثي

باب المزدوج

په شرقي لوري کې دوه دروازې بندې دي .

باب الذهبي (باب الرحمة)

باب الجنائز

د پنجشنبې په سحر په ۲۲ د اگست په کال ۱۹٦۹ کې مسجد اقصی د یهودیانو په لاس باندې وسوزول شو او د مسجد قبلي شرقي طرف و سوزیدو او چت یې را و غورځېدو د حضرت صلاح الدین ایوبي رحمه الله جوړ شوی ممبر وسوزیدو او د شاوخوا د فلسطین نه د اطفایو په را رسېدلو سره هغه اور گل کړل شو او بیرته یې ترمیم اردن په غاړه واخیست او جوړ یې کړو .

غار حراء

غار حراء هغه ځای دی چېرته به چې رسول اکر ☸ تر نبوت وړاندې ورتللو او له خلکو نه به ئې ځان گوښه کولو او دلته به د خلوت لپاره کېناستللو او په همدې ځای کې د قران کریم د وحی شروع شویده دا غار د جبل النور نومي غره په سر کې په ٦۳٤ متره لوړه باندې واقع دی او د عرفات لور ته د غزېدلي سرک په چپ اړخ باندې د مکې مکرمې نه

د ٤ کیلو متره په فاصله باندې پروت دی مخه یې د شمال په لوري خلاصه ده اوږدوالی یې څلور شرعي ګزه او ساره یې پاو کم څلور ګزه دي او په یو وخت کې په معمولي ډول سره پنځه کسان پکې کېناستلی شي . (الرحیق المختوم کتاب)

غار ثور

غار ثور هغه غار دی چې کله رسو ل الله ﷺ او دهغه خوږ ملګری حضرت ابوبکر ؓ د مدینې په سفر باندې روان وو نو دلته یې دمه کړې وه او هغه وخت چې د مکې مشرکین خبر شول چې رسول الله ﷺ وتلی دی نو ددوی په لټون پسې ووتل تر دې چې دې سوري ته هم ور ورسېدل او ددې غار په سر باندې په کانې باندې هم وختل خو الله ﷻ ترینه رسول الله ﷺ او ابوبکر صدیق ؓ په خپل حفاظت کې پټ وساتل .

دا غار د جبل الثور غره په سر کې واقع دی چې د مکې مکرمې په جنوب کې دی او دا غر ۷۲۸ متره لوړ والی لري، د شمال نه په جنوب باندې د ٤١٢٣ متره په ساحه باندې غزېدلی دی او د شرق نه غرب لوري ته ٤٠٠٠ متره مساحت لري.

دار الارقم

د اسلام په ابتداء کې د مسلمانانو د را ټولېدلو پټ مرکز وو په هغه وخت کې چې د اسلام تبليغ لا ښکاره شوی نه وو نو مسلمانان به په پټه سره دلته جمع کېدل د اسلام بنيادي احکام او هغه څه به يې زده کول چې په رسول الله ﷺ به نازلېدل او پدې وخت کې چې دلته به په پټه سره را ټولېدل د صحابه وو شمېره تر ٤٠ کسانو څخه کمه وه او دا کور د صفا د غونډۍ سره وو او دا بيا د هارون رشيد د پلار مهدي وو او هغه خپلې ښځې خيزران بنت عطاء ته تحفه کړو او يا هغې ترې واخستو هغې بيا په ١٦١ هجري کال کې مسجد حرام ته وقف کړو .

رسول الله ﷺ چې د دار الارقم کور د مرکز لپاره او د راټولېدلو د ځای په توګه غوره کړی وو پدې کې د رسول الله ﷺ لپاره دری وجې وې .

١. د ارقم اسلام چا ته نه وو معلوم نو چا دا فکر نه کاوه چې دلته به مسلمانان را ټول شي .

٢. دا حضرت ارقم بن ابی الارقم بن مخزوم وو او مخزوم هغه قبيله وه چې د قريشو سره يې دښمني وه او څرنګه چې د اسلام په راتلو سره پخوانۍ دښمنۍ

ختمي شوې نو رسول الله ﷺ هلته ورتلو او مشرکينو دا فکر نه کولو چې رسول الله ﷺ چې قريش دی نو هلته به ورشي .

۳. حضرت ارقم پدې وخت کې نوی ځوان وو ايله د ۱٦ کلونو په عمر کې وو قريشو به د مشرانو مسلمانانو په کورنو باندې څار کاوه د کشرانو په کورونو پسې يې نه کتل .

او حضرت ارقم ❼ بيا په ٥٥ کال د هجرت باندې په مدينه منوره کې وفات شو او د څه باندې اتيا کلونو وو .

جنة المعلاة

په مکه مکرمه کې زړه هديره ده او له حرم سره نيږدې ده ډيره فاصله يې په مينځ کې نشته د حجون نومي لارې په سر کې واقع ده او چې حرم خواته روان وې نو د لارې په ښي اړخ باندې راځي ددې مقبرې په خوا کې د وفات شويو کسانو د پوره انتظام لپاره د غسل او تجهيز او تکفين پوره ځايونه شته او همدا ډول د مړيو د انتقال لپاره موټر شته او په عادي ډول دلته مړي وروسته ددينه راوړل کيږي چې په مسجد حرام کې وربانديې د جنازې مونځ وکول شي ډير

صحابه کرام رضی الله عنهم دلته دفن شوي دي لکه ام المومنین حضرت خدیجه رضی الله عنها ، عبد الرحمن بن ابي بکر ❼ ، حضرت اسماء بنت ابي بکر رضی الله عنها، حضرت عبد الله بن زبیر ❼ ، او پدې وروستیو کې د سعودي لوی مفتي مولانا عبد العزیز ابن باز رحمه الله هم همدلته دفن شوی دی .

جبل ا لرحمة

جبل الرحمة ته د عرفات غر هم وايي ځکه د همدې سره د عرفات میدان دی او دا د مکې مکرمې نه د شرق لوري ته په شل کېلو متري کې واقع دی او په حج کې مهم رکن (په عرفات درېدل) د همدې غره سره پر ځای کیږي دې میدان ته عرفات وايي ځکه چې دلته مختلف خلک سره شناخته کیږي او یا چې کله جبرائیل ⌨ حضرت ابراهیم ⌨ ته د حج ځایونه او مشاعر ور ښودل دلته یې ورته ویل (ا عرفت ؟ ا عرفت؟ یعنې پوه شوې ؟ پوه شوې ؟ حضرت ابراهیم ⌨ ورته ویل چې عرفتُ عرفتُ یعني پوه شوم پوه شوم او یا دا چې کله حضرت آدم او حواء علیهما السلام له جنت نه را ښکته کړل شول نو پدې ځای کې دواړه سره ملاقي شول او یو بل یې سره و پېژندل .

مسجد قباء

لَمَسْجِدٌ اُسِّسَ عَلَى التَّقْوٰى مِنْ اَوَّلِ يَوْمٍ اَحَقُّ اَنْ تَقُوْمَ فِيْهِ ط١ فِيْهِ رِجَالٌ يُحِبُّوْنَ اَنْ يَّتَطَهَّرُوْا وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِيْنَ ۝

د مدينې منورې نه په جنوب غربي سمت
کې پروت دی په مربع

شکل باندې جوړ شوی جومات دی د مسجد
د پخوانيو آثارو څخه پکې اوس يو
کاڼی پاتی دی چې د جومات تاريخ
ورباندې ليکلی دی او په کوفي خط ليکل
شوی دی په ٤٣٥ هجري کال کې ددې
جومات په تعمير او بادي کې رسول الله ☸
پخپله شرکت کړی دی او دوهم ځلي
تعمير يې حضرت عثمان ❼ کړی دی او هغه
فراخه هم کړو بيا عمرو ابن
عبدالعزيز چې په مدينه باندې والي وو
هغه بيا ترميم کړو او مناره يې ورته
جوړه کړه او په ٥٥٥ هجري کال کې جمال
الدين اصفهاني بيا له سر نه نوی کړو
او په ٦٧١ - ٧٣٣ - ٨٤٠ - ٨٨١ کلونو
کې بيا بيا نوی کړل شو د آخري ځل
لپاره په ١٢٤٥ کې د عثماني خلافت په
دوران کې تعمير کړل شو د سلطان محمد

الثاني او سلطان عبدالمجید په دور کې
او بیا د آخري ځل تعمیر لپاره ملک
فهد د پنجشنبې په ورځ په آتم د صفر
په کال ۱٤۰٥ کې د نوي تعمیر او ابادي
د تهداب تیږه کېښوده او د دوو کلونو
کار نه وروسته په ۲۸/صفر /۱٤۰۷
باندي دا فراخ جومات جوړ شو چې کوم
تر اوسه پورې موجود دی اود زرګونو
مونځ کونکو ځای لري .

د ښځینه او نارینه وو لپاره د پوره
جدایي سره د مونځ کونکو ځایونه لري
څلور منارې او ٥٦ ګمبدې پکې جوړې کړل
شوي دي اوه لویې دروازې لري او ۱۲
فرعې او واړه ورونه پکې دي ٦٤
تشنابونه پکې د سړیو لپاره او ۳٤ پکې
د زنانه وو لپاره جوړ کړل شوي دي په
خوا کې ورسره د موذنینو او امامانو
لپاره هستوګنځی او یوه کتابخانه جوړه
کړل شوې ده.

مسجد ذی الحلیفة

دیته مسجد شجره هم وایي دلته یوه ونه
وه رسول الله ﷺ به ترې لاندې کېناستلو
او ذوالحلیفه ددې ځای نوم دی چې په
کوم ځای کې دا جومات جوړ دی او دیته
مسجد میقات هم وایي د مدینې منورې له
لوري نه چې څوک مکې مکرمې ته ځي

احرام ددې ځای نه آغوندي يعني چې دا جمات د اهل مدينه لپاره ميقات دی مبارک ځای دی او ددې جومات هم وروستنی او نوی تعمير د ډېرې زياتې فراخي سره د ملک فهد په زمانه کې شوی دی کوم يې چې اوس موجوده شکل دی .

مسجد القبلتين

دا جومات د هجرت په دوهم کال باندې جوړ کړل شوی دی د حضرت بنو سواد بني غنم بن کعب په لاس او په خپل وخت کې په ښه غوره او قيمتي ډول سره جوړ کړل شو او ښه خواري ورسره شوې وه د هجرت په دوهم کال د شعبان په پنځلسم رسول الله ﷺ د ام بشر چې د بني سلم د قبيلې نه وه د هغوی ځای ته ورغلی وو او د ماسپښين مانځه ته دې جومات ته راغلو چې په دې وخت کې قبله بيت المقدس وو په همدې ځای کې يې دوه رکعته بيت المقدس ته کړي وو هغه آيت نازل شو په کوم کې چې رسول الله ﷺ ته امر شوی وو چې نور د په مانځه کې مخ د بيت المقدس لوري ته نه بلکه د مکې مکرمې په لوري کوي او رسول الله ﷺ په مانځه کې مخ مکې مکرمې ته راوړولو او دهغې ورځې نه دې جومات ته مسجد

قبلتین (ددوو قبلو جومات) ویل کیږي .

بیا دا جومات حضرت عمر و ابن عبد العزیز جوړ کړو او نوی یې کړو په هغه پروګرام کې چه هغه ټول هغه جوماتونه نوي کړل په کومو کې چې رسول الله ﷺ مونځ کړی وو بیا په هماغه حالت باندې تر ۸ ډېره وخته پورې پاتې شو او بیا شاهین جمالي په خپل وخت کې نوی کړو د سلطان عثماني په زمانه کې بیا نوی شو چې د بهر خوانه ورته قیمتي کاڼي ولګېدل او ښائسته کړل شو بیا دا جومات د ټولو تاریخي جوماتونو سره په یو ځای د ملک فهد په کوښښ سره فراخ او نوی جوړ شو کوم چې تر اوسه پورې په هماغه شکل کې دی.

مسجد جمعه

کله چې د هجرت په لمړي کال د ربیع الاول په دولسمه باندې رسول الله ﷺ مدینې منورې ته ورسېدو تر څلورو ورځو پورې په قباء کې پاتې شو بیا د جُمې د ورځې په سحر ددې ځای نه روان شو د مدینې منورې په لوري په لاره کې د جُمعې د مانځه وخت شو او په وادي رانوناء کې یې د جُمعې مونځ اداء کړو بیا دا ځای په نښه کړل شو او کاڼي

پرې را ټول شول او مسجد جمعه نوم ورته کېښودل شو بيا بيا به دا کاڼي پورته کېدل او جمات به ترې جوړېدلو او د وخت د تېرېدلو سره به هغه بيا غورځېدلو بيا وربانديې داسې شکلی تعمير نه وو شوی تردې چې په وروستيو وختونو کې يې ملک فهد په جوړېدلو او تازه کولو او په فراخه کولو بانديې يې حکم وکړو او دا جومات يې جوړ کړو چې کوم اوس موجود دی .

مسجد العنبرية

دا جومات د مدينې منورې د حرم نه غرب طرف ته واقع دی شاو خواته ته ترېنه تاو شوي باغ يوه قدرتي ښکلا ورکړېده او په عهد عثماني کې چې ددې تعمير څنګه شوی دی هغه ډېر عجيب دی او په کمال جوړ شوی دی په هغه وخت کې چې ملک فهد د ټولو تاريخي جوماتونو ترميم کولو نو ددې جومات يې هم ضروري ترميم وکولو او فرش يې کړو او لکه د نورو جوماتونو په څېر اصلې آبادي د جومات يې ورانه نه کړه .

مسجد مصلی (مسجد غمامه)

دا جومات به رسول الله ☸ د عيدينو د مانځه لپاره استعمالولو او دېته مسجد غمامه هم وايي رسول الله ☸ به د استسقاء مونځونه هم دلته کول.

مسجد سُقیا

کله چې رسول الله ﷺ د بدر غزا ته روان وو د بیر سقیا په خوا کې یې مونځ کړی وو په هغه ځای باندې جومات جوړ شوی دی .

مسجد احزاب / فتح

د غزوه احزاب په وخت کې رسول الله ﷺ دری ورځې پدې ځای باندې مونځ اداء کړی دی .

مسجد ابي بکر

دا جومات د مسجد غمامه نه جنوب خواته واقع دی ویل کیږي چې حضرت ابوبکر الصدیق رضي الله عنه دلته مونځونه کړي دي او په خاصه توګه د عید مونځ یې دلته کړی دی نو ځکه دا جومات دده په مبارک نوم شو یا د خلافت په وخت کې او یا د هغه نه وړاندې .

مسجد علی

دا هغه جومات دی چې ویل کیږي چې د حضرت عثمان ❼ د کور د محاصرې په وخت کې دلته حضرت علی ❼ مونځ کړی وو خو دده په نوم باندې د هغه وخت نه نومول شوی دی چې ده مبارک دلته د اختر مونځ کړی وو .

مسجد بني ظفر / مسجد بغل

دا جومات د جنت البقیع نه غرب طرف ته واقع دی دلته یو کاڼی دی چې تر اوسه پورې پرې د رسول الله ﷺ د قچرې د پښې نښه ښکاره کیږي او بغل په عربې کې قچر ته وایي.

مسجد بني حرام

دا جومات مسجد فتح ته په تلو کې د جبل صلیه په ښي طرف کې واقع دی دلته سوری وو چې د غزوه خندق په وخت کې به رسول الله ﷺ دلته د شپې آرام فرمایلو .

مسجد اُبی

دا جومات د جنة البقیع سره نیږدې دی دلته د حضرت ابی ابن کعب ❼ کور وو او دلته به یې مونځ کولو .

مسجد ابي ذر (غفاري ❼)

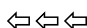
دې جومات ته مسجد السجده هم وايي په خوا کې یې یو مشهور باغ دی چې نجدي ورته وايي او د حرم نه د میدان هوايي په لوري په غزيدلي سرک باندې واقع دی او دېته مسجد سجده ځکه وايي چې رسول الله ☸ دلته دوه رکعته مونځ اداء کړو او سجده یې ډېره اوږده کړه او چې کله د مانځه نه فارغ شو نو ویې فرمایل چې حضرت جبرائیل ⌨ ماته خبر راکړو چې څوک په ما باندې درود ووايي الله ⮝ په هغه باندې درود وايي .

جنة البقيع

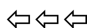
جنة البقيع د مدینې منورې عمومي او زړه هدیره ده په زرګونو صحابه وو یعني لس زره کم او زیاتو صحابه وو ته چې په هغوی کې دریم خلیفه حضرت عثمان ❼ هم شامل دی او د حضرت بي بي خدیجې او حضرت بي بي میمونې نه بغیر نورو امهات المومنین ته، حضرت عائشې رضی الله عنها ته، د رسول الله ☸ کران تره حضرت عباس ❼ ته، محترم جلیل القدر صحابي حضرت سعد ابن ابي وقاص ❼ ته ، حضرت عبد الرحمن ابن عوف ❼ ته ، حضرت عبد الله بن مسعود ❼ ته ، حضرت ابي سعید خدري ❼ ته، حضرت امام مالک رحمه الله ته ، د رسول الله ☸ لورانو بي بي فاطمة الزهراء ته ، بې بې ام کلثوم، بې بې رقیه ، د رسول الله ☸ زوی مبارک حضرت ابراهیم ته ، د رسول الله ☸ رضاعي مور حضرت حلیمه ته ، د رسول الله ☸ کران لمسي حضرت حسن ❼ ته ، علی ابن الحسین، محمد الباقر، جعفر الصادق او نورو علماوو او اولیاوو ته یې په خپله غېږه کې د ارام ځای ورکړی دی

د قـران کـریـم پــه اړه مـعـلـومـات

پـه قـران کـریـم کـې ۱۱٤ سـورتـونـه دي پـدې کـې ۸۷ مـکـي دي او ۲۷ مـدنــي دي .

لـفـظ د الـمسـلـمـیـن پـه قـران کـریـم کـې ٤۱ ځـلـه راغـلـی دی .

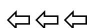
لـفـظ د الآخـرة پـه قـران کـرېـم کـې ۱۱٥ ځـلـه یــاد کـړل شـوی دی او لـفـظ د الـدنـیـا هـم ۱۱٥ ځـلـه یــاد کـړل شـوی دی .

لـفـظ د مـحـمـد پـه قـران کـریـم کـې څـلـور ځـلـه راغـلـی دی او لـفـظ د سـراج هـم پــه قـران کـریـم کـې څـلـور ځـلـه ذکـر کـړل شـوی دی .

پــه کـوم کـور کـې چـې تـلاوت کـیـږي هغـه کـور لــه اسـمـان نــه پــه زمـکـه بــانـدې داسـې ښـکـاره کـیـږي لـکـه د زمـکـې خـلـکـو تــه چـې پــه اسـمـان کـې سـتـوري ښـکـاره کـیـږي .

د قران كريم هر سورت په بسم الله سره شروع كيږي بغير د سورت توبه نه او په سورت نمل كې د ننه هم يوه بسم الله شته .

په قران كريم كې اوه سورتونه دي چې د پيغمبرانو په نومونو سره نومول شوي دي يونس، هود، يوسف، ابراهيم، محمد، نوح .

په قران كريم كې تر ټولو نه اوږد سورت سورت بقره دى چې ٢٨٦ آيتونه لري او تر ټولو نه وړوكى سورت سورة كوثر دى چې درى آيتونه لري .

قل هو الله داسې يو سورت دى چې صرف يو زير (لِ) پكې راغلى دى .

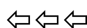
په ترتيب كې د قران كريم اول سورة الحمد لله او آخر يې سورة الناس دى او په نزول كې اول سورة علق او آخر يې سورة النصر دى .

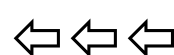
لفظ جلالة (الله) په قران کريم کې ۲۷۰۷ ځله راغلی دی .

وليتلطف کلمه هغه کلمه ده چې قران کريم په مينځ سره نيموي په سورة کهف کې ده .

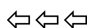
په قران کريم کې هر سورة نوم لري ځيني داسې سورتونه هم شته چې ډير نومونه لري لکه سورة الفاتحه شل نومونه لري د مثال په توګه ، سورة الفاتحة، ام الکتاب، السبع المثاني، الکنز، الوافية، الکافية ، الشافية.

په قران کريم کې تر ټولو نه وړوکی آية (يس) دی او تر ټولو نه اوږد آيت آية مدائنه دی چې په سورة بقره کې دی اية ۲۸۲.

په قران کريم کې ۲۹ سورتونه په حروف مقطعاتو سره شروع شوي دي .

په قران کريم کې پنځه سورتونه په الحمد سره شروع شوي دي سورة

الفاتحه، سورة انعام، سورة كهف، سورة سباء، سورة فاطر.

په قران كريم كې اوه سورتونه دي چې په تسبيح سره شروع كيږي سورة اسراء، سورة اعلى، سورة تغابن، سورة الجمعة، سورة الصف، سورة الحشر، سورة الحديد.

په قران كريم كې درى سورتونه په يا ايها النبي سره شروع كيږي سورة احزاب، سورة الطلاق، سورة التحريم .

په قران كريم كې درى سورتونه په يا ايهاالذين آمنو سره شروع كيږي سورة المائده، سورة الممتحنة، سورة الحجرات.

په قران كريم كې پنځه سورتونه په قل سره شروع كيږي ، سورة جن، سورة الكفرون، سورة الاخلاص، سورة الفلق، سورة الناس.

په قران کریم کې دوه سورتونه په یا ایهاالناس سره شروع کیږي سورة النساء ، سورة الحج.

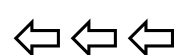

په قران کریم کې پنځلس سورتونه په قسم سره شروع کیږي الذاریات، سورة الطور، سورة النجم، سورة المرسلات، سورة النازعات، سورة البروج، سورة الطارق، سورة الفجر، سورة الشمس، سورة اللیل، سورة الضحی، سورة التین، سورة العادیات، سورة العصر، سورة الصافات.

په قران کریم ۲۵ پیغمبران یاد کړل شوي دي .

حضرت محمد، آدم، ابراهیم، اسمعیل، الیاس، ادریس، ایوب، عیسی، موسی، نوح، لوط، یوسف، یعقوب، یوشع، هود، یونس، صالح، شعیب، داود، یحی، ذکریا، ذالکفل، سلیمان، هارون، اسماعیل صادق الوعد.

د قران کریم په آیتونو کې مختلفي موضوع ګانې تر بحث لاندې نیول شوېدي یوځو داسې موضوع ګانې دي چې ډېر

آيتونه وربانډې راغلي دي هغه يو څه په لاندې ډول دي .

عقائد ۱٤٤۳ آيتونه

توحيد ۱۱۰۲ آيتونه

عبادات ٤۱۱۰ آيتونه

اجتماعي نظام ۸٤۸ آيتونه

دين ۸۲۸ آيتونه

تهذيب الاخلاق ۸۰۳ آيتونه

د رسول ﷲ ﷺ په شان کې ٤۰٥ آيتونه

تبليغ ٤۰۰ آيتونه

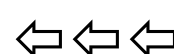
قران کريم ۳۹۰ آيتونه

نصارى ۱٦۱ آيتونه

بني اسرائيل ۱۱۰ آيتونه

علوم او فنون ۸۰ آيتونه

شريعت ۲۹ آيتونه .

په قران کريم کې سورة الرحمن ته عروس القران هم ويل کيږي .

په قران کريم کې سورة بقرة ته سنام القران هم ويل کيږي .

⇦⇦⇦

هغه سورة چې لوستونكي ته يې د قبر له عذاب نه نجات وركوي هغه سورة الملک دی .

⇦⇦⇦

هغه سورة يس دی چې د قران كريم زړه ورته ويل كيږي .

⇦⇦⇦

سورة الواقعة هغه سورت دی چې څوک يې هره شپه وايي غريب به نشي .

⇦⇦⇦

چې په كوم كور كې ولوستل شي شيطان له هغه كور نه تښتي هغه سورة البقرة دی .

⇦⇦⇦

سورة مجادله دی چې په هر آيت كې يې د الله نوم راغلی دی .

⇦⇦⇦

كله به چې ملائكې رسول الله ☸ ته وحی راوړه نو په روحاني توګه به يې د هغه په زړه كې وحی ور اچوله او يا به جبرائيل ⌨ له لوح محفوظ نه يادولو او بيا به يې رسول الله ☸ ته ور آورولو (عمدة القاري)

په مخکنیو پیغمبرانو باندې هم وحی په عربي ژبه کې نازلېده بیا به پیغمبر خپل قوم ته دهغوی په ژبه کې تشریح کوله (الاتقان)

کله چې سبح اسم ربک الاعلی سورت نازل شو نو رسول الله ﷺ و فرمایل چې دا سورت د حضرت موسی او حضرت ابراهیم علیهم السلام په صحیفو کې هم نازل شوی وو.

سورت انعام په مکه مکرمه کې ټول په یوه شپه کې نازل شو او ددې د نازلېدلو سره اویازره پرښتې راغلې وې او هغوی د الله ﷻ تسبیح ویله (الا تقان)

حضرت ابو مریم غسایي ❼ فرمایي چې زه رسول الله ﷺ ته راغلم عرض مې وکړو چې زما په کور کې نن شپه ماشومه پیدا شوېده هغه ﷺ راته و فرمایل چې نن شپه په ما باندې سورة مریم نازل شوی دی نو ددې ماشومې نوم مریم کېږده .

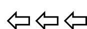
حضرت مریم علیها السلام هغه ښځه ده چې نوم یې په قران کریم کې راغلی دی او وجه یې داده چې نصارا پدې عقیده وو چې مریم د الله ښځه ده او حضرت عیسی دهغه زوی دی (العیاذ بالله) نو الله بیا بیا دهغې نوم په قران کې ذکر کړی دی چې دوی ته ښکاره کړي چې که دا د الله ښځه وای نو الله به یې نوم نه اخیسته .

په قران کریم کې د څه کافرانو نومونه هم یاد کړل شوي دي چې یو دهغوی نه قارون دی ، جالوت (یو بادشاه وو) ، بشری (چې د یوسف په واقعه کې راغلی په یو قول دا د یو کس نوم وو هغه ته اواز وشو چې یا بشری) آذر چې د ابراهیم تره او یا پلار وو ، النسئ د بني کنانه د قبیلي یو کس وو. (الا تقان فی علوم القران)

د شیطانانو له ډلې نه په قران کریم کې صرف د ابلیس نوم یاد کړل شوی دی او همدا د ټولو شیطانانو مشر پلار دی .

په قران کريم کې د څه بتانو نومونه هم راغلي دي :

ود، سواع، يغوث، يعوق، نسر دا پنځه واړه د نوح ﷺ د قوم بتان وو د حضرت ابن عباس ❼ په يو روايت کې چې دا پنځه واړه د نوح ﷺ د قوم مخه ور او نيک کسان وو کله چې هغوی مړه شول نو شيطان ددوی په زړونو کې دا خبره ور واچوله چې دهغوی پر ځايونو باندې بتان جوړ کړئ او د همدوی نومونه وربانديې کيږدئ ترڅه وخته پورې چې د هغې زمانې خلک ژوندي وو نو دې کانو ته به يې د عزت په نظر کتل او احترام به يې ورته په زړه کې لرلو چې دا دهغه مړو کسانو نښې دي او چې کله يو څه زمانه تېره شوه دا خلک چې د حقيقت نه خبر وو دا مړه شول نو د کانو هماغه نومونه پاتې شول او نوی نسل چې راغلو هغوی دا کانې د خدايانو په حيث ومنل او عبادت يې ورته شروع کړو .

لات : دا هم د بت نوم دی په اصل کې دا هم د يو کس نوم وو .

منات ، عزا دا دری واړه د د قريشو بتان وو. جبت او طاغوت هم دواړه بتان وو الرشاد (چې په قران کريم کې راغلی دی چې و ما اهديک الا سبيل

الرشاد د یو قول له مخې دا هم د
فرعون د زمانې یو بت وو بعل د
الیاس د قوم بت وو او په یو قول
کې آذر هم د یو بت نوم دی . (الا
تقان فی علوم القران دوهم جلد ۱۸۱
صفحه)

د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه

الله ﷻ په مخلوقاتو کې اول اوبه پيدا کړي دي .

په صحيح ترمذي کې روايت دی چې اول صرف د الله ﷻ ذات وو نو هېڅ شی موجود نه وو نو اول الله ﷻ اوبه پيدا کړې او بيا يې هرشی له اوبو څخه پيدا کړل او د الله ﷻ عرش په اوبو باندې ايښی وو او شاوخوا ترينه لوګی او وريځ وه بيا الله ﷻ قلم پيدا کړو هغه ته يې امر وکړو چې وليکه هغه ټول هغه څه وليکل چې تر ابد پورې به کيږي .

په دنيا کې اول غر

د ابي قبيس غر هغه غر دی چې الله ﷻ لمړی په زمکه باندې را پورته کړيدی .

جبل ابي قبيس د مکرمې نه په شرقي لوري کې پروت دی وړوکی دی ٤٢٠ متره لوړ والی لري او ابي قبيس ورته ددې امله وايي چې اول ابادي ورباندې يو سړي کړېده چې نوم يې ابي قبيس وو له حضرت ابن عباس ❼ څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ و فرمايل چې د زمکې اول

توته چې الله پیدا کړه هغه دا زمکه وه چې اوس کعبه وربانديې جوړه ده او بیا يې نوره زمکې ترینه وغزوله او الله په زمکه بانديې اول جبل ابي قبیس جوړ کړو او بیا يې نور غرونه ترېنه و غزول او دیته جبل امین (امانت ساتونکی غر) هم وايي ځکه چې د طوفان نوح په وخت کې حجر ا سود دده په خیټه کې ساتل شوي وه او چې کله ابراهیم کعبه جوړه کړه نو غره اواز وکولو چې حجر اسود دلته دی بیا په یو قول بانديې حضرت جبرائیل له غره نه را واخیسته او حضرت ابراهیم ته يې حواله کړه او په یوه روایت کې قبس د شغلې را اخستلو ته وايي او دېته ابي قبیس وايي چې حجر اسود د همده نه را اخستله شوېده .

په دنیا کې اول قاتل

قابیل هغه کس وو چې اول يې په زمکه بانديې د انسان قتل کړی دی .

د حضرت حواء علیها السلام اولاد به داسې کېدو چې په یو ځل به يې یو ماشوم او یوه ماشومه پیدا کېدل بیا به يې د یو ځل پیدا شوی هلک او د بل ځل پیدا شوې جینۍ په مینځ کې واده کولو د قابیل سره چې کومه جینۍ پیدا

شوې وه هغه ښکلې وه او له هغې سره د واده کولو حق د هابیل جوړېدو او قابیل باید له هغه جینۍ سره واده کړی وای چې د هابیل سره پیدا شوې وه حضرت آدم ⌨ د حج په سفر لاړو او دوی ته یې وویل چې تاسې قرباني وکوئ چې د هرچا قرباني قبوله شوه هغه په حقه دی او په هغه وخت کې د قربانۍ د قبلېدلو نښه به داوه چې اور به راتلو او هغه به یې پورته کوله چې وروسته ښکاره شوه د هابیل قرباني قبوله شوه او د قابیل قبوله نه شوه سره ددې چې د قابیل قرباني په بدن کې ښه وه او چاغه وه نو یې هابیل ته وویل (لا قتلنک حتی لا تنکح اختي) نو هابیل ورته وویل چې الله ⮝ د نیکانو قرباني قبلوي پدې سره د قابیل په زړه کې د خپل ورور هابیل لپاره غصی ځای پیدا کړو او هابیل به په زمکه کې کار کولو نو چې یو وخت قابیل پیدا کړو چې هغه ویده وو نو لوی کاڼی یې را واخیستو او د هابیل سر یې وربانډې وویشتو او مړ یې کړو او په یو قول چې په مری یې ورته زور کړو او هغه یې شهید کړو د زمکې په مخ باندې دا لمړی قتل وو .

د اول ځل لپاره بسم الله لیکل

د اول ځل لپاره بسم الله حضرت سلیمان ⌨ لیکلې ده چې قران کریم له هغه نه حکایت کړی دی چې هغه بلقیس ته په خپل خط کې لیکلي وو چې **انه من سلیمان و انه بسم الله الرحمن الرحیم** او چې کله د آیت نازل شو نو بیا مسلمانانو ددې کلمې لیکل شروع کړل امام الصولي وايي چې ما د ابا خلیفه نه ددې پوښتنه وکوله چې بسم الله اول چا لیکلې ده؟ هغه راته وویل چې له ابن عائشه نه دا پوښتنه وشوه هغه په جواب کې وویل چې قریشو به لیکل چې بسمک اللهم بیا چې کله دا آیت نازل شو چې بسم الله مجریها و مرسها نو بیا به رسول الله ☸ امر کولو چې د خطونو په سر کې داسې لیکئ چې بسم الله او بیا چې کله دا آیت نازل شو چې ادعو الله او ادعوا الرحمن نو بیا رسول الله ☸ د بسم الله الرحمن د لیکلو هدایت و کولو او چې کله سورة النمل نازل شو نو بیا رسول الله ☸ و فرمایل چې د خطونو په سر کې اوس بسم الله الرحمن الرحیم لیکئ .

المصحف

امام زرکشی په البرهان فی علوم القران کې فرمایلي دي چې قران کریم ته المصحف ویل د اول ځل لپاره هغه وخت پیل شول کله چې حضرت ابو بکر صدیق ❼ قران کریم سره را ټول کړو او یوه مجموعه یې ترې جوړه کړه صحابه وو ته یې وویل چې اوس دېته یو نوم کېږدی دیته به څه وایو ؟ ځینې وویل چې انجیل به ورته ووایو نو ځینې صحابه وو بیا بده وګڼله ځکه پدې نوم یو اسماني کتاب موجود دی ، ځینې وویل چې السفر به ورته وایو نو دا هم ځینو خوښه نه کړه حضرت عبد ﷲ بن مسعود ❼ وویل چې ما لیدلي ووچې د حبشو یو کتاب وو هغوی به دې کتاب ته مصحف ویل نو راځئ چې مونږ هم ورته مصحف ووایو نو بیا ورته مصحف نوم خوښ کړل شو .

په اسلام کې اول شهیده

په اسلام کې اول شهیده حضرت سمیة رضی ﷲ عنها وه دا د حضرت عمار ابن یاسر ❼ مور وه او په هغه کسانو کې وه چې هغه وخت یې ایمان راوړی وو چې د اسلام شروع وه او اوم نمبر مسلمانه وه

حضرت خدیجه رضی الله تعالی عنها ، حضرت ابو بکر صدیق ، حضرت بلال، حضرت صهیب، حضرت خباب، حضرت عمار (خپل زوی یې) رضی الله عنهم ددینه وړاندې مسلمانان شوي وو او بیا ورپسې دا مسلمانه شوه دا ابو جهل په خپله نیزه باندې وهلې وه او زخمې وه او دهغه زخم نه بیا شهیده شوه او دا په اسلام کې اول شهیده وه او چې کله په بدر کې ابو جهل مردار شو نو رسول الله ☸ حضرت عمار ❼ ته وویل چې ستا دمور قاتل الله ⮝ مړ کړو .

په بیت الله کې د ننه پیدا کېدونکی ماشوم

حکیم بن حزام بن خویلد تر اوسه پورې یوازیني هغه کس دی چې په مکه مکرمه کې دننه پیدا شوی دی چې کله دده مور له نورو ښځو سره د زیارت په نیت بیت الله ته ننوتله او پدې وخت کې د بیت الله دروازه د څه مناسبت له امله خلاصه وه نو دا په داسې حال کې چې حامله وه د ماشوم د پیدا کېدلو درد وربانډې راغلو هغه دومره زر تیز شو چې دې دا وخت پیدا نه کړو چې له دې ځای نه بهر شي نو همالته چا ورته د څرمنې یوه

توته راوړه او هلته یې ماشوم پیدا شو دا ماشوم حکیم بن حزام بن خویلد وو.

په اسلام کې اول جومات

په اسلام کې اول جومات مسجد قباء جوړ شوی دی کله چې رسول الله ﷺ د هجرت په لمړي کال د ربیع الاول په میاشت کې مدینې منورې ته هجرت وکړو نو د یوڅو ورځو لپاره په بني عمرو بن عوف کې پاتې شو او دلته یې مسجد قباء جوړ کړو رسول الله ﷺ پخپله خاورې او تیږې پورته کولې او صحابه وو به ورسره مرسته کوله امام طبراني له شموس بنت نعمان نه روایت کړی دی چې ما رسول الله ﷺ ته کتل چې ددې جومات په تعمیر کې یې کار کولو ما لیدلو چې تیږه او یا خته به یې کېښوده او هغه به یې بیا همواره کړه او ما د رسول الله ﷺ په ځان مبارک باندې سپینه خاوره ولیده چې سریښ وه په صحابه وو کې به ورته څوک راغلل چې زما مور او پلار ستانه قربان شه مونږ یې کوو خو دی نه کېناستلو او بیا یې هم کار کولو دوی جومات جوړولو او ابن رواحه ورته ترانه ویله هغه ویل (افلح من یعالج المساجدا .... رسول الله ﷺ به هم ورسره غبرګه کړه ویل به یې المساجداً بیا به

هغه ويل يقرء القرآن قائماً و قاعداً .... رسول الله ☸ به ورسره غبرگه كړه چې ...... قاعداً . ﻻﻻﻻ

اول مسلمانه حضرت خديجه بنت خويلد رضى الله عنها

حضرت خديجه بنت خويلد رضى الله عنها هغه ښځه وه چې اول ايمان يې راوړى دى .

كله چې نبي كريم ☸ په غار حراء كې وو نو اواز ورته وشو چې اقرء (ولوله) نو رسول الله ☸ وويل چې زه لوستونكى نه يم دا امر كونكى جبرائيل ⌨ وو بيا يې ورته وويل چې ولوله رسول الله ☸ خپل جواب بيا ورته تكرار كړو په دريم ځل هغه ورته وويل اقرء بسم ربک الذي خلق ..... چې كله رسول الله ☸ د غار حراء نه كور ته راغلو نو په بدن كې يې ستوماني او ستړيا وه حضرت خديجې رضى الله عنها ته يې وويل چې ما په څه شي كې و نغاړه دى رضى الله عنها ورته ويل چې مه وارخطا كيږه ته ښه انسان يې ته امانت ساتونكى يې، ته رښتې ساتې او ته درواغ نه وايې الله به تاته څه ډول بد نه در رسوي .

بيا رسول الله ☸ او حضرت خديجه رضی الله عنها دواړه ورقه بن نوفل ته ورغلل هغه د حضرت خديجې رضی الله عنها د تره زوی وو نيک انسان وو او د ښې تجربې او لوی عمر مالک او په هغه وخت کې موحد او راهب وو هغه ته خديجې رضی الله عنها وويل چې لدې ورور نه دې واوره چې ده څه ليدلي دي؟ هغه رسول الله ته وويل چې څه دې ليدلي دي؟ هغه ته رسول الله ☸ ټوله قصه تېره کړه .. هغه ورته وويل چې بيا درته راغلو نو صبر ورته وکوه چې هغه تاته څه وايي او چه يې څه درته وويل هغه بيا ماته ووايه بيا ورته ورقه وويل چې ته خوشحال شه ته هغه کس يې چې حضرت عيسی ⌨ ته ستا په اړه ويل شوي وو ته به يو څه وخت وروسته خلکو ته د جهاد امر وکوې که زه په هغه وخت کې ژوندی وم نو زه به ستاسره په جهاد کې شريک کېږم . کاش زه په هغه وخت کې ژوندی وم چې کله دا خلک تا له دی ځای نه وباسي ... رسول الله ورنه پوښتنه وکوله ايا دوی به ما اوباسي؟ هغه ورته وويل چې هو هرڅوک چې د داسې شي سره راشي له کوم شي سره به چې ته را ځې ... که زه په هغه وخت کې ژوندی وم زه به ستا مرسته وکوم کله چې ورقة مړ شو

نو رسول الله ﷺ وويل چې ما ته را ښکاره کړل شو چې هغه په جنت کې وو او سپين څادر پرې خپور شوی وو ځکه هغه په ايمان راوړی وو او زما تصديق يې کړی وو.

نو چې کله حضرت خديجې رضی الله عنها دا هرڅه وليدل چې تراوسه پورې له هرڅه نه پټ وو نو همدلته پرې خديجې رضی الله عنها ايمان راوړ او د اول مسلمان لقب يې واخيستو .

په ماشومانو کې اول مومن

حضرت علی ❼ اول هغه کس وو چې په ماشومانو کې يې ايمان راوړو.

چې کله په رسول الله ﷺ باندې دا آيت نازل شو چې و انذر عشيرتک الا قربين نو رسول الله ﷺ ټولو خپلوانو ته د مهمانۍ دعوت ورکړو او په يو ځای کې يې سره را ټول کړل او هغوی ته يې وويل ای د عبد المطلب اولاده زما دې قسم وي چې په عربو کې زه داسې ځوان نه وينم چې قوم ته يې داسې شی راوړي وي لکه ما چې تاسې ته راوړي دي ما تاسې ته د دنيا او اخرت خير راوړی دی او ما ته الله ﷻ امر کړی دی چې تاسې ورته را وغواړم په تاسې کې څوک داسې

شته چې پدې کې زما مرسته وکوي او زما ورور او ملګری شي؟ نو چا هم ورته جواب ورنه کړو صرف حضرت علی ❼ چې په دي وخت کې ماشوم وو هغه دې اواز ته لبیک وویل او اسلام یې قبول کړو .

په غلامانو کې اول مسلمان

حضرت بلال بن رباح ❼ اول هغه کس وو چې په غلامانو کې یې ایمان راوړو.

حضرت بلال ❼ غلام وو ده به صرف د خلکو نه او د راغلو مېلمنو نه د محمد ☸ په اړه آوریدل او دهغه د امانت او دیانت خبرې به یې آوریدلې آخر دا چې د محمد ☸ لیدلو ته لیواله شو او راغی د حضرت رسول الله ☸ سره یې ایمان راوړو څرنګه چې هغه یو غلام وو او بیا یې هم دومره جرئت وکړو چې راشي او مسلمان شي نو خبر یې په هر طرف کې خپور شو ټول خلک پدې خبر شول چې بلال ایمان راوړو پدې سلسله کې یې مالک امیة بن خلف هم خبر شو او دده تعذیب کول یې شروع کړل او هغه به یې د مکې په ګرم لمر کې د غرمې په وخت کې بهر ته وویستلو او لوخ به یې په شګو باندې څملولو او بل لوی کانی به یې ورباندې لپاسه کېښودو او دا عذاب به یې هره

ورځ وركولو لكن د حضرت بلال په زړه كې د ايمان مينه ور ننوتلې وه او د ه ته ئې په هر تكليف باندې د صبر كولو وس وركړى وو هغه په تكليفونو باندې پوره صبر كړى وو تردې چې يو وخت په همداسې تكليف كې حضرت ابوبكر صديق ❼ وليد نو هغه واخستلو او بيا يې ازاد كړو بيا يې پدې اړه رسول ﷲ ته زيرى وركړو .

ابراهيم ⌨ اول هغه كس وو چې ډوډى يې په ښوروا كې ماته كړه .

حضرت ادريس ⌨ اول هغه كس وو چې ليكل يې وكول او جامې يې و ګنډلې .

حضرت ادريس ⌨ هغه كس دى چې اول يې جامه ګنډلې او آغوستې او د دينه وړاندې به خلكو څرمنې آغوستلې .

ﷲ اكبر اول ځل حضرت ابراهيم ⌨ ويلى دى .

د جمعې د ورځې لپاره اول ځل غسل حضرت ابراهيم ⌨ کړی دی .

پر منبر باندې لمړی خطبه حضرت ابراهيم ⌨ لوستلې ده .

د مسلمانانو نه له مکې نه مدينې ته اول هجرت حضرت ابو سلمه بن عبد الله کړی دی او د قيامت په ورځ به هغه اول کس وي چې د رسول الله ☸ په امت کې ورته په ښي لاس باندې عمل نامه ورکول کيږي .

هغه صحابي چې د رسول الله ☸ سره يې په بيعة الرضوان کې اول بيعت کړی دی حضرت سنان الاسدي ❼ دی او په يو قول کې دده پلار ابو سنان الاسدي ❼ دی .

هغه لمړی ښځه چې د رسول الله ☸ سره يې بيعت کړی دی هغه ام عامر الاشهلية ده او په يو قول کې دی چې نه اول بيعت کونکې ښځه د سعد بن معاذ ❼ عنه مور وه .

اول مسواک استعمالونکی حضرت ابراهیم دی په یوه قول کې چې حضرت موسی دی .

د صفايي لپاره په پوزه اوبه تیرول هم هغه سنت دي چې اول حضرت ابراهیم کړیدي .

د نوکونو پرې کول هم لمړی حضرت ابراهیم کړي دي .

همدارنګه د بریتو پرې کول او د تخرګ ویښته او د نو لاندې ویښته لمړی حضرت ابراهیم پرې کړي دي .

اول ږیره د حضرت ابراهیم سپینه شویده .

د نارینه سنت کول هم هغه سنت دي چې لمړی حضرت ابراهیم خپل ځان سنت کړی دی .

د بغية په حواله باندې استنجاء په اوبو سره لمړی حضرت اسمعيل ⌨ کړېده .

مېلمه پالنه هم لمړی حضرت ابراهيم ⌨ کړېده .

حضرت ادريس ⌨ لمړی هغه کس دی چې سلاح يې جوړه کړېده او د ددشمنانو مقابلې ته يې تياری کړی دی .

په اسلام کې لمړی خطبه

حضرت ابو بکر صديق ❼ په اسلام کې اول هغه خطيب دی چې اسلام ته يې خلک را غوښتي دي په هغه وخت کې چې د مسلمانانو شمېره پنځوسو کسانو ته ورسېده نو حضرت ابو بکر صديق ❼ حضرت رسول الله ☸ ته وويل چې نور اسلام ښکاره کوو هغه مبارک ورته وويل چې لا يو څه نور صبر هم کوو لکن حضرت ابو بکر صديق ❼ وربانديې ټينګار وکاوه نو مسلمانان را ووتل او په مسجد کې خپاره کېناستل حضرت ابو بکر صديق ❼ ورته پا څېدو خطبه يې وويله او اسلامي

وعظ یې شروع کړو تردې چې د مکې مشرکین ورباندې را ټول شول او ټول مسلمانان یې ووهل په خاصه توګه حضرت ابو بکر صدیق ❼ یې زیات ووهلو او لوی کافر عتبه بن ربیعه ورته راغلو او په څپلیو سره یې په مخ باندې ووهلو .

په اسلام کې لمړی خلیفه

په اسلام کې اول خلیفه حضرت ابو بکر صدیق ❼ دی کله چې رسول الله صلی الله علیه و سلم وفات شو نو پر ځای یې ټول اختیارات حضرت ابو بکر صدیق ❼ ته پاتې شول .

په مدینه منوره کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم لمړی هستوګنځی

په مدینه منوره کې رسول الله ☸ اول د ابو ایوب انصاري ❼ په ځای کې پاتې شوی دی کله چې دی مبارک ☸ مدینې منورې ته را ورسېدو نو ټولو خلکو یې په مینه سره استقبال وکولو او هرچا غوښتل چې د دوی په کور کې پاتې شي او د دوی سره لاړ شي رسول الله ☸ به ټولو ته په مینه او خندا سره ځواب ورکولو او

د هغوی شکریه به یې اداء کوله او ورته ویل به یې چې دا (اوښه) پرېږدئ دېته د کوم ځای ته د تللو حکم شوی دی تردې چې اوښه تر هغه وخته پورې تله چې دار مالک بني نجار ته را ورسېده او دلته و درېده رسول الله صلی الله اوښه مخې ته روانه کړه هغه چې لږ لاړه بېرته خپل زاړه ځای ته را تاو شوه رسول الله ﷺ ترې را ښکته شو پدې وخت کې حضرت ابو ایوب انصاري ؓ ورته راغلو چې مخ یې د خوشحالۍ نه رڼا کوله رسول الله ﷺ یې له ځان سره کور ته بوتللو او بیا رسول الله ﷺ تر هغه وخته پورې دلته پاتې شو چې تر څو یې خپل جومات او خپل هستوګنځی جوړ شوی نه وو .

په اسلام کې لمړی وینه

په اسلام کې اوله وینه حضرت سعد بن ابي وقاص ؓ تویه کړېده دا هغه وخت وو چې حضرت سعد ؓ د څه صحابه وو سره د مکې په کوم ځای کې پټ مونځ کولو او پدې وخت کې د مشرکینو کوم کس دوی ولیدل او مسخرې یې ورپورې شروع کړې چې دا تاسې څه کوئ او د هغه سره خبره واوښته او چې جنګ شو دلته د اوښ هډوکی پروت وو حضرت سعد ؓ ته هغه په لاس ورغلو مشرک یې ورباندې ووهلو سر یې ورمات کړو او دا اول وینه وه چې په اسلام کې تویې کړل شوه .

حضرت ادریس هغه پیغمبر دی چې د آدم په اولاده کې لمړی ورته پیغمبري ورکړل شوېده .

حضرت آدم هغه کس دی چې لمړی یې پدې جمله باندې تلفظ کړی دی (الحمد لله رب العلمین) .

حضرت اسمعیل اول هغه کس دی چې په آس باندې سپور شوی دی .

لمړی آس پالنه

ابو هلال عسکري په خپل کتاب الاوائل کې ذکر کړي دي چې آس په اول کې وحشي حیوان وو بیا حضرت اسمعیل له ځنګل نه راوستلو راوستلو او هغه یې آمیخته کړو بیا یې خپل اولاد ته هم همدا طریقه وښودله ددې وخت نه یې په اولاد کې دا فن پاتې شو ځکه تر اوسه پورې د آسونو ساتنه تر هر چا نه عرب ښه کوي .

په دنیا باندې اول کلی د حضرت نوح ⌨ په واسطه جوړ شوېدی چې اتیا کورونه وو پکې او ثمانین یې ورته ویل.

د زمکې په سر باندې لمړی جومات مسجد حرام دی .

د حضرت اسمعیل ⌨ مور حضرت هاجر هغه ښځه ده چې اول یې د صفا او مروه په مینځ کې سعی کړېده.

په مکه کې اوله اوسېدونکې قبیله قبیلة العمالقه ده .

هاشم بن عبد مناف هغه کس وو چې اول ځل یې حاجیانو ته ډوډۍ ورکړې .

اول هغه کس چې عربي خطبه یې ویله او په خپله توره یې تکیه کړې وه قیس بن ساعده الایادي وو.

په سړيو کې اول ايمان راوړونکې حضرت ابوبکر صديق ❼ وو.

د غفار د قبيلې نه لمړی مسلمان

حضرت ابو ذر غفاري ❼ لمړی هغه کس وو چې د غفار قبيلي نه (چې لويه قبيله ده) په ايمان مشرف شو .

حضرت ابن عباس ❼ دده په اړه فرمايي چې ده وويل مونږ د رسول الله ﷺ په اړه واورېدل نو خپل ورور ته مې وويل چې ته لاړ شه مکې ته او دا حال راوړه د ابوذر ❼ هم دا يو ورور دی هغه چې بېرته را وګرځېد ما ترې پوښتنه وکوله چې څه دي ولېدل هغه را ته وويل چې يو نېک کس وو نېکي خبري يې کولې خبرې يې ډېرې ښې لګېدلې او شعر نه وو نثر خبرې وې (او د حضرت ابو ذر ❼ ورور ښه شاعر وو وروسته بيا ده هم ايمان راوړی دی) ما چې د ورور دا خبرې واورېدې نو په خپله مې مکې ته د تلو اراده وکوله مسجد حرام ته راغلم دا ورځ مې همدلته تېره کړه او له چا نه مې پوښتنه ونه کوله ځکه چې چا به هم پوښتنه وکوله نو هغه به وهل کېدو او مشرکينو به کوښښ کولو چې څوک پرې نه

ړدي چې درسول الله ﷺ سره ملاقات وکوي
په همدې حالت کې په ما دريمه ورځ
راغله او له چا څخه مې پوښتنه نشو
کولی چې پدې ورځ مې يو کمزور انسان
وليد ما په زړه کې وې چې راځه دده نه
به پوښتنه وکوم دا خو ماته څه ضرر
نشي را رسولی نو ورغلم ده ته مې وويل
چې هغه کس چېرته دی چې خلک وايي له
خپل دين آوښتی دی؟ هغه خلکو ته اواز
کړو او هغوی را باندې راټول شول او
زه يې په خپلو وينو کې ولړلم بيا
حضرت علی ❼ را سره مخامخ شوه دهغه
سره د څه خبرو نه وروسته پدې رضا
شوم چې رسول الله ﷺ ته ورغلو او هلته ما
اسلام قبول کړو رسول الله ﷺ ماته وويل چې
څه ته لاړشه زما تر ښکاره کېدلو پورې
ځان پټ وساته او چې کله مونږ اعلان
وکولو بيا به خپل اسلام ښکاره کړې
حضرت ابوذر ❼ وويل چې زما د قسم وي
زه به د دوی په مخ کې په خپل اسلام
اواز پورته کوم نو مسجد حرام ته
راغلو او په زوره يې اواز وکړو چې
اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمداً
عبده و رسوله . پدې سره د مکې
مشرکين يو ځل بيا په ده را ټول شول
او تر مرګه پورې يې ووهلو پدې کې
حضرت عباس ❼ راغلو او خلکو ته يې

وویل چې تاسې ته دا معلومه ده چې دا د غِفار قبیلي سړی دی او ستاسې د تجارت لاره په همدې قبیله ده که دا مړ شو ستاسې لارې به بندې شي بیا هغه زه ترې خلاص کړم.

د انصارو نه لمړی مسلمان

حضرت ابو الهیثم مالک بن التیهان ❼ اول هغه کس وو چې د انصارو نه په اسلام مشرف شو حضرت ابو الهیثم ❼ هغه کس وو چې په جاهلیت کې یې هم د بتانود عبادت څخه نفرت کاوه او بد یې ګڼل کله چې په رسو الله ☸ باند د ایمان د راوړلو سلسله شروع شوه نو په آتو کسانو مسلمانانو کې یو حضرت ابو الهیثم ❼ وو ایمان یې راوړو بیا مدینې منورې ته راغلو او خپل قوم ته یې اسلام راوړو او چې کله رسول الله ☸ مدینې منورې ته راغلو حضرت ابو الهیثم ❼ هغه کس وو چې د اولو کسانو په ډله کې ورسره ملاقي شو.

د رومیانو نه لمړی مسلمان

حضرت صهيب بن سنان بن مالک بن النمر
❼ هغه اولنی کس وو چې د روم د خلکو
نه مسلمان شو حضرت صهيب ❼ د هغه کس
زوی وو چې پلار يې د ډېرې علاقي مشري
په غاړه لرله او د کسری له لوري
ورباندې حاکم شوی وو د فرات سيند په
غاړه يې ښکلی کور او په ماشوم توب کې
يې ښه ژوند تېر کړی دی حضرت عمار
ابن ياسر ❼ فرمايي چې زه د صهيب ❼
سره د دارلارقم په دروازه کې مخامخ
شوم پوښتنه مې ترې وکړه ته دلته څه
کوې؟ هغه رانه پوښتنه وکوله چې ته څه
کوې؟ ما ورته وويل چې زه ورتلل
غواړم آورېدل غواړم چې محمد څه وايي
ده راته وويل چې زه هم همدا غواړم
چې مونږ ورغلو رسول الله ☸ مونږ ته اسلام
را وړاندې کړو مونږ دواړه مسلمانان
شوو او تر ماښام پورې هلته پاتې شوو
او چې کله تياره شوه نو بيا را ووتلو
او پدې وخت کې د مسلمانانو شمېره د
دېرشو او څلوېښتو په مينځ کې وه .

په رسول الله ☸ چې اول وحی راتلل شروع
شول ښه خوبونه وو.

په قران کریم کې اول سورت چې نازل شوی دی سورة علق دی .

د رسول الله صلی الله علیه وسلم لمړی واده

د رسول الله ☸ په بیبیانو کې اول حضرت خدیجه وه چې رسول الله ☸ ورسره واده وکولو کله چې رسول الله ☸ د پنځه ویشتو کلونو وو د حضرت خدیجې رضی الله تعالی عنها د تجارت د مال سره یې د هغې لپاره یو سفر وکولو د شام ملکونو ته او ددې تجارت نه رسول الله ☸ خدیجې ته داسې ګټه راوړه چې دې به مخکې داسې ګټه نه کوله په پوره خیر او سلامتګی سره بېرته مکې مکرمې ته را ستون شو او په پوره امانت سره یې خدیجې رضی الله تعالی عنها دهغې دمال ګټه او سرمایه وسپارله د حضرت خدیجې رضی الله عنها په زړه کې له مخکې نه د رسول الله مینې ځای نیولی وو چې دده د ښو اخلاقو او امانت قصې به یې آورېدلې خو ددې سفر نه وروسته یې لا په زړه کې مینه ورسره پیدا شوه او په عین حال کې د مکې مشرانو او ساداتو د حضرت خدیجې رضی الله عنها څخه د واده غوښتنه کوله خو لکن دې مبارکې به ټولو ته انکار کولو خو

د رسول الله ﷺ سره يې واده ته د نه ويلو وجه پيدا نه کړه نو د خپلې ملګرې نفيسه بنت منية سره يې دا د زړه راز شريک کړو نفيسه راغله رسول الله ﷺ ته يې د خديجې سره د واده خبره وکوله او پوښتنه يې ترې وکوله چې ته ولې واده نه کوې؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل زما په لاس کې څه نشته چې زه وربانديې واده وکوم .. هغې ورته وويل چې که يو څوک تا د داسې چا واده ته ور وغواړي چې هغه خپله دولت ولري ښائسته وي او ستا پکې دولت ته ضرورت نه وي نو بيا؟ رسول الله ﷺ ورته ويل چې مطلب دې څوک دي؟ هغې ورته وويل چې خديجه .. رسول الله ﷺ ورته ويل چې دا به څنګه کيږي؟ نفيسه ورته ويل چې زه به يې وکوم نو رسول الله ﷺ ورته ويل چې زه ورته تيار يم .. نفيسه راغله او حضرت خديجه رضی الله تعالی عنها ته يې زيرى ورکړو چې ستا کار وشو حضرت خديجه خپل تره عمرو بن اسد ته راغله ورته يې وويل چې د محمد سره زما واده وکوه حضرت رسول الله ﷺ د عبد المطلب د کورنۍ له خلکو سره د خديجې رضی الله عنها کور ته راغلل په دله کې ورسره حضرت حمزه ❼ او تره يې ابو طالب وو او په استقبال

کې ورته د خدیجې رضی الله عنها تره عمرو بن اسد او د تره زوی ورقه بن نوفل ولاړ وو حضرت خدیجه یې حضرت رسول الله ﷺ ته ورکړه واده یې پرې جوړ کړو او واده یې کړه بیا چې تر څو پورې خدیجه رضی الله تعالی عنها ژوندۍ وه رسول الله ﷺ ورباندې بل واده نه وو کړی

ددې په فضیلت کې رسول الله ﷺ فرمايي چې دې په ما باندې ایمان راوړو هغه وخت چې خلکو په ما باندې کفر وکولو، دې زما تصدیق په داسې وخت کې وکولو چې خلکو زما تکذیب کولو، دې ماته هغه وخت د خپل مال نه فایده راکړه چې زه خلکو محروم کړم دې ماته اولاد راکړو چې نورو بیبیانو رانه کړو .

د اهل بیتو نه په رسول الله ﷺ پسې تر ټولو نه اول پیوست کیدونکې حضرت فاطمه رضی الله عنها وه پدې کې اختلاف دی چې د رسو ل الله ﷺ نه څومره وخت وو خو راجح خبره داده چې ۹۵ ورځې وې .

په بیبیانو کې د رسول الله ﷺ د وفات نه وروسته اول وفات کېدونکې حضرت زینب

بنت جحش رضی الله عنها وه دا د هجرت په ۲۰ کال وفات شوه د حضرت عمر ❼ د خلافت دوره وه او په جنة البقیع کې خاورو ته و سپارل شوه

د الله په لاره کې لمړی غیشی

د الله ⮝ په لاره کې اول غیشی حضرت سعد بن مالک رضی لله عنه وار کړی دی .

حضرت سعد ❼ له هغه صحابه وو څخه دی چې په اول کې یې ایمان راوړی دی او له هغو لسو صحابه وو څخه دی چې د جنت زیری ورکړل شوی وو او دا اول غیشی ده په هغه سریه کې وار کړی دی چې د اول ځل لپاره رسول الله ☸ لېږلې وه او شپیته کسان صحابه وو پکې او د قریشو قافلې ته یې لاره نیولې وه او پدې سریه کې مخامخ جنګ ونشو صرف د غشو تبادله وه او د اسلام له لوري اول غشی حضرت سعد ❼ وار کړی وي . (ددې سریې واقعه په بخاري شریف کې ده) .

په اسلام کې اول موذن

په اسلام کې اول موذن حضرت بلال بن رباح ❼ وو او هروخت به په سفر او په حضر کې د رسول الله ☸ ملګری وو کله چې رسول الله ☸ وفات شو جهاد ته یې ملا

وترله او شام ته لاړو او هلته تر آخر
د خپل عمر پورې پاتې شو چې کله حضرت
عمر ❼ شام ته لاړو هلته ده اذان وکړو
حضرت عمر ❼ دهغه ورځې نه چا زيات په
ژړا نه دی ليدلی چې کله يې دده مبارک
اذان واوريدو .

لمړی په زوره تلاوت کونکی صحابي

حضرت عبد الله بن مسعود ❼ اول هغه کس وو
چې په مکه مکرمه کې يې په جهر سره
قران کريم وويلو .

حضرت عبد الله ابن مسعود د عقبه بن ابي
معيط مال څرولو چې رسول الله ☸ له ابو
بکر صديق ❼ سره بهر ته وتلی وو حضرت
عبد الله بن مسعود يې وليدو چې مال څروي
شودې يې ترې وغوښتې چې شته او کنه؟
بيا رسول الله ترينه يوه وچه ميږه
وغوښته حضرت ابن مسعود يوه وچه مېږه
ورته حواله کړه چې شوده يې نه کولې
رسول الله ☸ په خپلو مبارکو لاسونو دهغې
غولانځه و موښله او څه کلمات يې وويل
په هغې کې شودې را پيدا شوې؟ ويې

لوشله شودي يې ترې وځښلې او بيا يې د مېږي تې ته وويل اقلص بيا په هغې کې شودې بېرته وچې شوې حضرت عبد الله ابن مسعود ❼ راغلو رسول الله ﷺ ته يې وويل چې دا کلمې ماته هم را وښايه هغه ورته مسکى شو او دهغه په سر او سينه يې لاس را کش کړو او ترې روان شو د حضرت عبد الله ابن مسعود په زړه کې انوار را خپاره شول چې رمه يې راوسته سيده راغلو مکې ته رسول الله ﷺ يې پيدا کړو او په هماغه ځاى مسلمان شو دده سره د مسلمانانو شمېره شپږ کسان شول يوه ورځ د رسول الله ﷺ صحابه ناست وو په خپل مينځ کې يې وويل چې د مکې مشرکانو لا تراوسه قران کريم اورېدلى هم نه دى چې څنګه دى څوک به يې ورته ور واوري پدې کې حضرت عبد الله ابن مسعود ❼ را پاڅېدو ويل زه يې ورته ور آوروم نورو صحابه وو ورته وويل چې نه داسې څوک چې واى چې قبيله يې لرلى بيا دوى ترېنه ډارېدل ده وويل څه زما سره الله شته د څاښت وخت وو چې را بهر شو د مکې سره کېناستو او په تلاوت يې شروع وکوله سورت الرحمن يې شروع کړو او په ډېر خواږه اواز يې ويل پدې کې خلک را ټول شول يو بل ته يې حيران حيران کتل چې دا څه وايي

يــو   كس وويــل چې د ا لــكــه چې هغـه څـه وايــې چې پــه مـحمـد نـازل شوي دي نـو يـې پـرې د وهـلـو شروع وكـولــه ده بـيـا هم خـپـل تـلاوت ونــه درولــو او تــر كـومـه وخـتـه چې مـمكنـه وه خـپل تـلاوت يـې روان وسـاتــلـو .

حضرت ابــو سنـان الاسدي ❼ اول هغـه كس وو چې پـه بـيعـة الـرضـوان كې يـې لــه رسـول الله ☸ سره بـيـعت وكـولــو .

حضرت نـسيـبـة بـنـت كعب او اسمـاء بـنـت عمـر بـن سلـمـة رضى الله عنـهمـا هغـه ښځې وې چې اول يـې لــه رسـول الله ☸ سره پـه ښځو كې بـيـعت كړی وو.

پــه اسلام كې اول سفـيـر

پـه اسلام كې اول سفـيـر حضرت مـصعب ابـن عمـيـر ❼ وو او رسـول الله ☸ مـديـنـې مـنـورې تـه د سفـيـر پـه تـوګـه را لـېږلـی وو دلـتـه يـې خـلـكـو تـه ددين درس وركـولـو او خـلـك يـې د الله ⮝ ديـن تـه را بـلـل او ټـول هغـه كـارونـه يـې كـول د كـومـو چې ورتـه د رسـول الله صلـی الله عـليـه لـه لـوري نـه امـر شوی وو.

مدینې منورې ته په ښځو کې اول هجرت کونکې ښځه حضرت ام سلمة بنت ابي امية ده .

لمړۍ هغه مسلمانه چې یهودي یې وژلی

اوله هغه مسلمانه ښځه چې یهودي یې قتل کړی دی حضرت صفية بنت عبد المطلب وه او د ښځو په تاریخ کې بیا داسې ځوانمردي بیا کومې ښځې نه ده کړې لکه دې مبارکې چې د خندق په غزا کې کړېده کله چې رسول الله ﷺ د خپلو صحابه وو سره د خندق غزا ته وړاندې شو نو بیبیانې یې په یو ځای کې کېنولې چې ورته یې فارغ ویل او حضرت حسان ❼ چې په دې وخت کې د شپېتو کلونو څخه آوښتی وو ددې ښځو سره پرېښودو له بلې خوا نه یهودیانو فکر وکاوه چې رسول الله او صحابه خو په جنګ دي له ښځو سره څوک نشته نو پر دوی یې د تیري کولو پلان جوړ کړو او یو یهودي چې قلا ته د ننه خپله غاړه ور اوږده کړه او کتل یې غوښتل چې څوک نارینه خو به ورسره نه وي چې دفاع وکوي حضرت صفيه رضی الله تعالی عنها فرمایي چې ما په سر باندې داسې ووهلو چې سر یې زمونږ خواته را ولویدو دې مبارکې هغه سر را واخستو

او بېرته یې تر قلا هاغه خواته د ده نورو ملګرو ته ور وار کړو هغوی چې دا ولیدو په خپلو کې یې سره وویل چې مونږ ویل چې هغوی زنانه یوازې نه پرېږدي او بېرته و تښتېدل .

په جنة البقیع کې لمړی دفن شوی مهاجر صحابي

په جنة البقیع کې اول مهاجر صحابي چې دفن شو هغه حضرت عثمان ابن مظعون ❼ وو . حضرت عثمان د جاهلیت په زمانه کې د مکې مکرمې د مخورو خلکو له جملې نه وو او آن پخوا لدې چې اسلام راوړي د ښو او نیکو خویونو مالک وو او د شرابو په اړه به یې ویل چې زه ولې داسې شی و څښم چې هغه زما عقل له مینځه یوسي او تر ما ښکته خلک پر ما پورې وخندوي او ایمان یې هغه وخت راوړو کله چې دی ، عبیدة بن حارث بن عبد المطلب، عبد الرحمن ابن عوف، ابو سلمة بن عبد الاسد، ابو عبیدة بن الجراح په شریکه رسول الله ☸ ته راغلل رسول الله ☸ ورته اسلام او د اسلام احکام وړاندې کړل دوی ټول په یو ځای مسلمانان شول رضی الله تعالی عنهم او دا هغه وخت وو چې لا تر اوسه پورې رسول الله ☸ دار الارقم ته نه وو نقل شوی

په اسلام کې يې ښې قربانۍ ورکړې او چې کله مدينې منورې ته مسلمانان مهاجر شول دی هلته بيمار او بيا وفات شو حضرت عائشه رضی الله تعالی عنها فرمايي چې کله حضرت عثمان بن مظعون ❼ وفات وو ما رسول الله ☸ وليدلو چې هغه يې ښکلولو او درسول الله ☸ اوښکې د حضرت عثمان په مخ ور تويې شوې . حضرت عبد الله بن رافع ❼ فرمايي چې حضرت عثمان اول هغه کس وو چې په جنة البقيع کې خښ کړل شو رسول الله ☸ يې د قبر سر ته (د نښې لپاره) يو کاڼی کېښودو .

په مدينه منوره کې اول امامت کونکی حضرت مصعب بن زبير ❼ وو.

د روميانو سره د مسلمانانو لمړۍ جګړه

د روميانو سره د مسلمانانو لمړی جنګ غزوه موته وه چې رسول الله ☸ حضرت حارث بن عمر الازدي دخپل رسول په توګه د بصری ملک خواته ور ولېږلو او هغه ته يې د اسلام لوري ته بلنه ورکړه هغه ته چې کله د رسول الله ☸ استازی ور ورسيدو هغه يې په شهادت

ورسولو رسول الله ﷺ دهغه په خلاف د جنګ اعلان وکولو او خلکو ته یې د راوتلو اواز وکولو په لږ وخت کې د رسول الله ﷺ سره د دری زره کسانو جنګیالیو ډله برابره شوه او رسول الله ﷺ ددی په سر حضرت زید ابن حارث مقرر کړو او ورته یې وفرمایل که ده ته څه صدمه ورسیده نو بیا به جعفر ابن ابي طالب ستاسې مشر وي او که هغه ته څه وشول نو بیا به عبد الله بن رواحه رضی الله تعالی عنهم ستاسې مشري کوي دا د هجرت آتم کال وو د جُمعې ورځ وه چې خلکو تیاری وکولو او د سفر په لوري را ووتل پاتې مسلمانانو ورته په مینه سره خدای په اماني وویله او د الله ﷻ نه یې ورته بېرته د په خیر سره د کامیابې سره د را ګرځولو دعا و غوښتله مسلمانان روان شول تردې چې معان ته ورسېدل (یو ځای دی) هلته ورته دا خبر راورسېدو چې روم یو لک کسان خپل جنګیالي را ویستلي دي او ورسره یې یو لک نور د عربو قبیلو څخه را ټول کړل نو د دوه لکو کسانو لښکر سره ورته را مخې ته شو کله چې دا خبر مسلمانانو ته را ورسیدو مجلس یې جوړ کړو مشوره یې وکوله ځینو پکې وویل چې مونږ به رسول الله ﷺ ته خط ولیکو او هغه

به د دښمن په عدد باندې خبر کړو هغه به یا مونږ ته نور کسان را ولیږي او یا به څه هدایت وکوي او په هغه به عمل وکوو پدې کې حضرت عبد الله بن رواحة ❼ پا څېدو ویل یې ای خلکو مونږ ددې لپاره راغلی یو چې د الله ددې دین لپاره جنګ وکوو چې په کوم یې مونږ ته له خلکو نه عزت راکړی دی راځئ چې ورمخې ته شو په دوه خیرونو کې به یو کار را پېښ شي یا خوبه الله ⮝ راته کامیابي راکړي او یا خوبه الله ⮝ راته شهادت راکړي خلکو ټولو وویل چې الله رښتیا ویلي او رواحة هم رښتیا وویل او د همدې سره مسلمانان روان شول ور مخې ته شول چې ترڅو بلقاء سیمې ته ورسېدل هغوی هم را روان وو چې یوې علاقې ته ورسېدل چې مشارف ورته وایي دښمن را نېږدې شو مسلمانان د موته سیمې ته چې اوس ورته کرک وایي وړاندې شول مسلمانانو خپل لښکر د جنګ لپاره تیار کړو د جنګ په ښې وزر کې یې مشري حضرت قتادة د عذرة قبیلي یو کس ته ورکړه او د چپ طرف مشري یې حضرت عبایة بن مالک انصاري ته ورکړه لښکر سره مخامخ شول او ښه په میړانه و جنګېدل او سخت جنګ وشو حضرت زید بن حارثه ❼ د مسلمانانو

لمړی امیر په شهادت ورسید حضرت جعفر بن ابي طالب ❼ را وړاندي شو جنډه یې پورته کړه اوپه ډېره میړانه سره یې دا شعرونه وویل :

یا حبذا الجنة و اقترابها

طیبة و بارد شرابها

و الروم روم قد دنا عذابها

کافرة بعیدة انسابها

على ان لاقیتها ضرابها

په جنګ کې یې ښی لاس پرې کړل شو جنډه یې په چپ لاس کې پورته کړه چې چپ لاس یې هم پرې شو تر ورمېږ لاندې یې جنډه نیولې وه خو ښکته کېدو ته یې نه پرېښوده تردې چې په بل وار کې شهید کړل شو الله ◭ به ددې دوو لاسونو په بدل کې ده ته په جنت کې دوه وزرونه ورکوي چې وربانډې آلوزي به هر طرف ته چې دده خوښه وي .

ددېنه وروسته حضرت عبد الله بن رواحة ❼ جنډه را پورته کړه تردې پورې چې هغه هم شهید حضرت ثابت بن ارقم ❼ جنډه را پورته کړه او اواز یې وکولو چې ای مسلمانانو یو ځوک د امارت لپاره غوره کړئ مسلمانانو ورته وویل چې همدا

ته مو امیر یې هغه وویل چې زه یې نشم کولی نو بیا په حضرت خالد بن ولید ❼ باندې مشوره وشوه هغه چې څنګه امیر شو لښکر یې بدل را بدل کړو د چپ لاس کسان یې ښي طرف ته او د ښي طرف کسان یې چپ طرف ته کړل کفارو فکر وکاوه چې د مسلمانانو د مدد لپاره نوي کسان راغلل نو دهغوی په زړونو کې الله ⮝ ماتې ور ګډه کړه او شکست یې وخوړو خو حضرت خالد بن ولید ❼ په دوی پسې شاته ورنغلو او بیرته له همدې ځای نه مدینې منورې ته را وګرځېدل .

د رومیانو سره د مسلمانانو د ا لمړۍ غزا وه چې د د ۳۰۰۰ کسانو مسلمانانو د دوه لکه کافرانو سره مقابله وه د پوره صبر او استقامت جنګ وو او همدا جنګ وو چې حضرت خالد بن ولید ❼ پکې د لمړي ځل لپاره جنګې امیر وو.

په مدینه منوره کې لمړی نازل شوی سورة

په مدینه منوره کې اول نازل شوی سورت ویل للمطففین دی کله چې رسول الله ☸ مدینې منورې ته راغلو نو دلته په خلکو کې د تول او دکان داري نظام ډیر زیات خراب وو صرف لکه قمار داسې وو

صرف د یو بل نه د پیسو ګټل وو او داسې کسان هم وو چې دوه پیمانې به یې ساتلې لکه چې وایې پدې وخت کې د ابو جهینه په نوم کس وو چې هغه دوې پیمانې ساتلې او له چا نه به یې چې څه اخستل نو په یوه پیمانه به یې اندازه کول او چې کله به یې خرڅول نو په بله پیمانه به یې اندازه کول او ورکول به یې نو الله ﷻ دا سورت نازل کړو چې پدې کې د هغه کسانو ته له عذاب نه ویره ورکړل شوې چې په تول او وزن کې خیانت کوي .

د فارس نه لمړی مسلمان حضرت سلمان فارسي

حضرت سلمان فارسي ❼ اول هغه صحابي دی چې د فارس د خلکو نه په ایمان مشرف شوی دی دا د ایران د اصفهان وو جلیل القدر صحابي دی او په اسلام کې هغه وخت داخل شو چې د حق او حقیقت پوره څېړنه یې وکوله او د دین او مذهب په اړه یې لټون کاوه په فارس کې یې د ډېرو مشرانو بت پرستانو سره کتنه وکوله خو هغوی دی بت پرستي ته قانع نشوای کړلی د شام ملکونو ته په همدې لټون کې راغلو د راهبانو سره یې وکتل خو دهغوی خبرو هم ده ته قناعت ورنشو

کړلی او په همدې لښتون کې جزیرة العرب ته راغلو او د رسول الله ﷺ سره یې ملاقات وشو او همدلته یې خپل اسلام ښکاره کړو او د اسلام لپاره یې ډېرې قربانۍ ورکړې دي او په غزوه خندق کې کله چې په مسلمانانو باندې د مدینې منورې د ساتلو لپاره بله لاره نه وه نو د خندق نظریه هم حضرت سلمان ❼ وړاندې کړې وه او دا به د حضرت ابو الدداء ❼ سره په یوه کور کې اوسېدو هغه به یې لیدلو چې ډېر مونځ او ډېرې روژې به یې نیولې نو یې هغه ته وویل چې هرڅه لږ په اندازه سره کوه هغه ورته وویل چې آیا ته ما اوس ددېنه منع کوې چې زه الله ته مونځ و کوم او الله ﷻ ته روژه ونیسم؟ ده ❼ ورته وویل چې ستا د سترګو هم په تا حق شته ، ستا د ځان هم په تا حق شته، او ستا د کور واله هم په تا باندې حق شته روژه هم نیسه او کله یې ماتوه هم کله مونځ کوه او کله ویده کېږه دا خبره چې رسول الله ﷺ ته ورسېده هغه ﷺ و فرمایل چې سلمان فارسي په علم ځان موړ کړی دی .

حضرت سلمان ❼ به د امارت نه ډېره زیاته کرکه کوله او ویل به یې که دې په وس پوره وه چې خاورې وخورې نو ښه

ده ددېنه چې د دوو کسانو په سر باندې امیر شي او کله چې دی په المدائن باندې امیر وو نو یو شامي را روان وو چې ورسره بار وو د خورما او انځرو نو څوک یې پیدا نه کړل په لاره کې یې حضرت سلمان فارسي ❼ د فقر او عاجزي په جامه کې ولیدو ورته یې وویل چې دا بار خو لږ را سره واخله هغه ورسره واخیست چې لږ مخکې لاړل خلکو ورباندې سلام واچولو او ویې ویل په امیر دې سلام وي شامي انسان په فکر کې شو چې کوم امیر به یادوي؟ او چې کله خلکو ولیدلو چې دوی ته یې منډې را وهلې او حضرت سلمان رضی الله عنه ته یې ویل چې دا بار رمونږ ته راکړه نو دی پوه شو چې دا خو امیر المدائن حضرت سلمان فارسي ❼ دی بیا یې ترینه د هغه پیټې اخستلو کوښښ وکولو لکن ده تري انکار وکولو او ویل یې چې زه به تا خپل ځای ته رسوم .

حضرت سلمان ❼ ته یو شی ډیر ګران وو چې خپلې بي بي ته یې امانت ورکړي وو په کومه ورځ چې وفات کېدو د هغه نه وړاندې یې خپلې بي بي ته وویل چې هغه شی راوړه چې ما درته امانت در کړي دي چې بي بي را خلاص کړل ویې لیدل چې هغه د مسکو یو هغه شی وو چې مسک پکې

پراته وي او ده ته د فتح جلولاء په ورځ ورکړل شوي وو او ده د خپل مرګ د ورځې لپاره ساتلي وو نو بي بي ته يې په هغه سهار وويل چې کله دی وفات کېدو چې دلته ددې مسکو ښه بوی زما په شاوخوا کې خپور کړه او اوس دلته داسې خلک راځي چې هغوی خوراک نه کوي او ښه بوی هغوی ته ډېر خوند ورکوي کور واله يې شاوخواته مسک خپاره کړل او بيا يې بي بي ته وويل چې ته ما اوس پرېږده ته لاړه شه لږ ساعت وروسته به راشي چې کله بي بي ورغله نو دهغه ساه مبارکه ختلې وه ❼ دده مبارک په اړه رسو ل الله ﷺ فرمايي (حضرت سلمان زمونږ د کورنۍ ځنې دی)

دمسلمانانو او فارسيانو په مينځ کې لمړی جګړه

د مسلمانانو او فارسيانو په مينځ کې لمړی جنګ د غزوة القادسية دی د حضرت عمر ❼ په زمانه کې شوی دی چې د هجرت په پنځلسم کال د شعبان دمياشتې په ۱۳ مه نېټه وو د مسلمانو له لوري نه قائد سعد بن ابي وقاص ❼ وو او د فارسيانو له لوري نه فرخزاد وو او د

قادسیه په سیمه کې جنګ د مسلمانانو په کامیابی او د فارسیانو په شرمندګی باندې پای ته ورسید .

د جزیرة العرب نه د یهودیانو شړل

حضرت عمر رضی الله تعالی اول هغه کس دی چې یهود یې د جزیرة العرب نه د شام علاقو ته شړلي دي کله چې رسول الله ﷺ وفات شو د حضرت ابو بکر صدیق ❼ په سر ډېر کارونه وو خو چې کله د حضرت عمر ❼ دور شو هغه یهودیانو ته وویل چې تاسې به د جزیرة العرب نه ورک شئ خلکو ورته وویل چې په دوی کې د کار خلک دي او طبیبان دي هغوی زمونږ په کار کیږي بیا حضرت عمر ❼ دوی ته اجازه ورکړه چې د تجارت په نیت دوی حجاز ته راتلی شي خو په یو ځای به نه پاتې کیږي او نه به حصاریږي .

په کوفه کې اول دفن کېدونکی صحابي

حضرت خباب بن الارت ❼ اول هغه صحابي دی چې په کوفه کې دفن شوی دی دا هغه کس وو چې په مکه مکرمه کې یې توري جوړولې او کله چې په اسلام باندې مشرف

شو پدې ورځ باندې خپل کار ته راغلو او خلکو یې انتظار کولو چې کله راغلو خلکو ترېنه د خپل کار پوښتنه کوله چې زمونږ کار شوی او کنه توري دې جوړې کړي او کنه ده له ځان سره وویل (یره څه عجیبه وو) چا تري پوښتنه وکوله چې څه عجیبه وو؟ ده ورته وویل چې تاسې لیدلی دی؟ تاسې دهغه خبرې آورېدلې دي ؟ او بیا یې له ځان سره وویل هو ! ما ولیدو ما یې خبرې واورېدلې .. له څنګونو څخه یې د حق شغلې را پورته کېدلې له خولې نه یې نور بادېدو .. یو کس ورته په بده لهجه او غصه کې وویل فکر کوم چې ته محمد یادوې ... ده مبارک ❼ وویل هو زه محمد یادوم هماغه ددې لپاره راغلی دی چې مونږ د جهل د تیارو څخه د رڼا خواته و باسي .

همدا حضرت خباب رضی الله عنه وو چې د اسلام د دین د خدمت نه یې هیڅ مال او ځان نه دی ساتلی په کوفه کې بیمار شو او په مرض موت کې ورته خلک راغلي وو ده هغه کفن ته کتل چې ور ته تیار کړل شوی وو او په ژړا کې یې ویل چې ماته داسې ښه کفن تیار کړل شوی دی او چې کله په احد کې د رسول الله ☸ تره شهید شو هغه ته کفن نه وو رسېدلی صرف

یو څادر وو چې په هغه باندې مو هموار کړو .

حضرت خباب بن الارت بیا همدلته په کوفه کې وفات شو او دا په کوفه کې لمړی صحابي وو چې دفن شو .

په مسجد نبوي کې شګې اچول

حضرت عمر ❼ هغه اول کس وو چې په مسجد نبوي کې یې شګې هموارې کړې کله به چې خلک له سجدې نه پورته شول نو لاسونه به یې له خاورې نه څنډل بیا حضرت عمر ❼ ددې امر وکړو چې له عقیق نه به شګې راوړو او په جومات کې به یې هموارې کړو .

په کور کې اول جومات حضرت عمار ابن یاسر ❼ جوړ کړی وو مونځ به یې پکې کول .

په زمکه باندې لمړی ونه

په زمکه باندې لمړی ونه د خورما ده او د حضرت آدم ⌨ د جوړښت څخه وروسته د پاتې خټې نه جوړه کړل شوېده ددې وجې نه د انسان عمه ورته ویل کیږي او په شکل کې هم په نسبت سره نورو

ونو ته د انسان سره دا زياته مشابه وي چې اوچت قد لري كه سر ترې پرې كړل شي نو مړه كيږي (وچيږي) بدن يې خالي نه وي لكه د نورو ونو بلكې وربانديې وېښته شان ته شيان وي مذكر او مونث لري د باد په وسيله بانديې مونث له مذكرو ونو څخه حمل اخلي او عجيبه داده چې بيماره كيږي لكه انسان غمجنه كيږي بيا يې ساتونكى ګروي په وسپنه سره او لكه دانسان په څېر مينه كوي يوه ونه بلې ته مائله شي بيا يې ميوه كميږي بله عجيبه خبره پكې داده چې دا كله له حمل نه پاتې كيږي او ميوه نه كوي او خلكو به يې علاج داسې كولو او اوس هم د باغونو مالكان ورسره داسې كوي چې تبر يوسي او بل كس ورسره وي هغه كس ته وايي چې دا ونه زه پرې كوم ځكه دا ميوه نه كوي هغه وايي چې نه مه يې پرې كوه دا سږ كال ميوه كوي او د باغ مالك بيا تبر راواخلي درى واره په ونه وكوي او هغه بل كس يې لاس ونيسي او قسم ورته وكوي چې مه يې پرې كوه سږ كال به دا ميوه كوي صرف سږ كال هم ورته صبر وكوه پدې كال كې بيا دا ښه ميوه وكوي .

په اسلام كې لمړى شاعر

په اسلام کې اول وتلی شاعر حضرت حسان بن ثابت ❼ دی ښه د شعر ملکه ورسره وه د اسلام نه وړاندې به یې بادشاهانو ته قصیدې ویلې چې کله مسلمان شو د هجرت نه وروسته د رسول الله ☸ شاعر شو او د حضرت علی ❼ په دور کې د ۳۵ او څلوېښت هجرې په مینځ کې وفات شو .

په اسلام کې لمړی مسجد چې له مدینې منورې نه بهر جوړ شوی دی هغه مسجد معاذ بن جبل وو په یمن کې جوړ شو .

حضرت رسول الله ☸ فرمایلي دي چې ابوبکر صدیق به هغه کس وي چې زما په امت کې به اول جنت ته ننوزي . (تاریخ الخلفاء)

په اسلام کې اول بیرغ د حضرت عبد الله بن جحش بیرغ وو.

حضرت ابو بکر صدیق ❼ وو چې د لمړي ځل لپاره یې د قران کریم په راټولولو باندې حکم کړی وو.

حضرت عمر ❼ وو چې قران کریم یې د کتاب په شکل کې را ټول کړو .

حضرت عمر ❼ وو چې خلک یې د تراویح په جمع باندې را ټول کړل .

حضرت عمر ❼ وو چې د رسول الله ☸ د وفات نه وروسته یې په امهات المومنین باندې حج وکړو.

حضرت عمر ❼ وو چې د اول ځل لپاره یې قاضیان مقرر کړل.

حضرت عمر ❼ وو چې د اول ځل لپاره امیر المومنین لقب ورکړل شو .

حضرت عمر ❼ وو چې د اول ځل لپاره یې هجري تاریخ رسمي تاریخ کړو .

حضرت عمر ❼ وو چې د اول ځل لپاره يې په اسلام کې د بيت المال سيستم جوړ کړو.

حضرت على ❼ وو چې په اسلام کې يې د اول ځل لپاره بنديخانې جوړې کړې .

حضرت على ❼ وو چې د اول ځل لپاره يې د پوليسو سيستم جوړ کړو .

په اسلام کې اول بحري جنګ معركة الذات الصواري وه .

په مصر کې لمړى مسجد مسجد عمرو بن العاص ❼ وو.

لمړى جومات چې مناره ورته جوړه شوه

لمړى هغه مسجد چې مناره ورته جوړه شوه هغه مسجد د امويانو په دور کې جوړ شو د المسجد الاموي په نوم چې عبد الملک بن مروان په ۷۰۸ کال کې په دمشق کې جوړ کړو.

په مسجد کې محراب د اول ځل لپاره حضرت معاويه بن سفيان جوړ کړی دی .

هغه کس چې اول يې د علم النجوم، علم الطب او کېميا کتابونه عربي ته ترجمه کړي دي هغه خالد بن يزيد بن معاويه بن ابي سفيان وو.

اول هغه کس چې قانون يې جوړ کړو هغه وليد بن عبد الملک وو .

ابو جعفر منصور هغه اولنی خليفه وو چې عربي ته يې د کتابونو په ترجمه کولو باندې امر وکړو.

عبد الملک بن مروان وو چې د اول ځل لپاره يې د ظلمونو محکمه جوړه کړه

خليل بن احمد الفراهيدي وو چې د اول ځل لپاره يې د علم عروض بنياد کېښودو.

اليعقوبي وو چې د اول ځل لپاره يې په تاريخ کې د مسلمانانو په اړه ليکل وکول.

حضرت امام عبد الله بن ادريس الشافعي رحمه الله وو چې د لمړي ځل لپاره يې په اصول فقه کې کتاب وليکلو .

حضرت زبير رحمه الله وو چې په ٩٣ هجري کال کې وفات شو په سيرت النبي کې يې لمړی کتاب وليکلو .

لاس ورکول په سترې مشي کې اول په يمن کې رواج شول .

حضرت معاويه بن ابي سفيان وو چې د خطونو د ليږلو او ډاکخانې سيستم يې جوړ کړو .

د موذن لپاره اول تنخوا حضرت عثمان مقرره کړيده .

د رسول الله ☸ په بیبیانو کې حضرت زینب بنت جحش وه چې نکاح یې په اسمان کې تړل شوې وه .

هغه سبزي کدو ده چې رسول الله ☸ په لوښي کې پسې لاس ګرځولو او خوړلو یې.

هغه دوې پیالې چې رسول الله به پکې اوبه څښلې یوه د لرګې او بله د ګچ نه جوړه وه .

هغه صحابي حضرت ابو طلحه ❼ دی چې د رسول الله ☸ قبر یې کیندلی دی او قبر یې هم ورته لحد جوړ کړی دی .

هغه صحابي چې د رسول الله امامت یې هم کړی دی

هغه صحابي حضرت ابو بکر صدیق ❼ دی چې رسول الله ☸ ته یې هم مونځ ورکړی دی .

په تفسیر عزیزي دیرشمه سپاره د سورة اللیل په تفسیر کې لیکلي دي چې حضرت ابو بکر صدیق ❼ په داسې حالت کې د رسول الله ☸ په خدمت کې حاضر شو چې د کوټ یا کورتۍ پر ځای یې په ځان باندي یوه زړه

کمپل را تاو کړي وه اود بتمنو په ځای یې اغزي پکې د تینګولو لپاره لګولي وو نو جبرائیل راغی او د رسول الله نه یې پوښتنه وکوله چې د ابو بکر حال ولې داسې شو چې د ښه مال او دولت سره سره په غریبانه جامه باندې پوښل شوی دی؟ رسول الله ورته و فرمایل چې ده هرڅه شتمني په ما باندې او د الله په لاره کې مصرف کړه اوس بې وسې دی حضرت جبرئیل رسول الله ته وویل چې الله په ده سلام وایي .

د رسول الله په امت کې د خلیفه لقب اول حضرت ابو بکر صدیق ته ورکړل شوی دی .

حضرت علی رضی الله عنه، حضرت عباس، حضرت قثم ، حضرت فضل (دواړه د حضرت عباس صاحب زامن دي) رضی الله تعالی عنهم هغه کسان دي چې رسول الله یې په قبر کې کېښودو.

کله چې د رسو ل الله دفن مکمل شو حضرت بلال هغه صحابي وو چې په قبر باندې

يې اوبه و شيندلې او د سر خوانه يې شروع وکوله او پښو خواته يې يو مشک اوبه پرې وشيندلې .

هغه مبارک او بختور صحابي حضرت سهل بن بيضاء وو چې رسول الله ☸ يې په مسجد نبوي کې جنازه اداء کړه . (ترمذي)

هغه صحابي حضرت عبد الله ذو البجادتين وو چې رسول الله ☸ په خپل لاس باندې دفن کړو .

هغه بد بخت کافر ابي خلف وو چې رسول الله ☸ په خپل لاس په هغه باندې د نيزې وار وکولو او هغه د همدې وار نه مړ شو . (بخاري شريف)

رسول الله ☸ څلور ځله جبرائيل ⌨ په خپل شکل کې ليدلى دى .

١. چې کله رسول الله ☸ په غار حراء کې وو نو جبرائيل ⌨ راغلو رسول الله ☸ ترې

غوښتنه وکوله چې ماته خپل شکل را ښکاره کړه .

۲. د معراج په شپه په سدرة المنتهی کې .

۳. په مکه مکرمه کې د اجیاد په ځای کې .

٤. هغه وخت چې حضرت حمزه ❼ د رسول الله ☸ نه غوښتنه وکوله چې زه جبرائیل ⌨ کتل غواړم هغه ورته ووي چې ته یې نشې لیدلی ده ❼ وویل چې زه یې کتل غواړم رسول الله ☸ ورته و فرمایل چې کینه هغه کېناستلو او جبرائیل ⌨ په کعبه باندې را ښکته شو رسول الله ☸ ورته و فرمایل چې اوس پورته وګوره د جبرائیل ⌨ بدن لکه د شنو زبرجدو په شان وو رڼا یې کوله ځلېدونکی وو حضرت حمزه ❼ یې په لیدلو سره بې هوښه شو . (طبقات ابن سعد بروایة عمار ابن یاسر)

په انبیاوو کې ذوالهجرتین د حضرت ابراهیم ⌨ لقب دی یو ځل یې د عراق نه کوفې ته هجرت کړی دی او بیا یې د کوفې نه شام ته هجرت کړی دی .

روح الامین د حضرت جبرائیل ⌨ لقب دی په قران کریم کې ورته یاد کړل شوی دی نزل به الروح الامین .

هاذم اللذات د ملک الموت لقب دی .

خاتم المهاجرین د حضرت عباس ❼ لقب دی چې په یو قول باندې دا په ټولو کې وروستنی کس وو چې مدینې ته یې هجرت وکړو .

ذو شهادتین صحابي

رسول ﷲ ☸ د یو کوچي (سواد بن الحرث المحاربي) نه آس (نوم یې المرتجز وو) واخستو رسول ﷲ ☸ د پیسو را اخستلو لپاره کور ته راغلو پدې وخت کې نور کسان راغلل له هغه کس نه یې آس په قیمته و غوښتلو او اعرابي اوس آس په هغوی باندې خرڅول غوښتل پدې کې رسول ﷲ ☸ را ووتلو هغه اعرابي ته یې وویل چې تا خو دا آس په ما باندې خرڅ کړی دی هغه ورته وویل څه ګواه؟ پدې کې حضرت خزیمة ❼ راغلو او ګواهي یې

ورکړه چې هو دا آس تا په رسول الله ☸ باندې خرڅ کړی دی فیصله د رسول الله ☸ په حق کې وشوه رسول الله د حضرت خزیمه نه پوښتنه وکوله چې ته خو پدې وخت کې نه وې تا څنګه ګواهي ورکړه ؟ هغه رضی الله عنه و فرمایل زما یقین دی چې ته دروا‌غ نه وایې نو بیا رسول الله ☸ حضرت خزیمه ❼ ته د ذو الشهادتین لقب ورکړو یعنې چې خزیمة کله یوازې هم ګواهي ورکړي دده ګواهي به د دوو کسانو په قوت وي یعنې په کوم ځای کې چې د دوو کسانو ګواهي په کار وي دده به یوازې هم بس وي .

اولو العزم من الرسل چې کومو پیغمبرانو ته وایي هغوی حضرت نوح، ابراهیم، موسی، عیسي او محمد علیهم الصلاة و السلام دي .

هغه صحابي چې عتیق نوم ورکړل شوی وو هغه حضرت ابوبکر صدیق ❼ دی .

رسول الله ☸ فرمایلي دي (که د چا زړه غواړي چې داسې څوک ووینې چې په هغه کې داسې عاجزي وي لکه په عیسی ⌨ کې نو هغه دې حضرت ابو ذر ❼ ته وګوري .

عمر فاروق❼

هغه صحابي چې د فاروق لقب ورکړل شوی وو هغه حضرت عمر فاروق دی کله چې د يو منافق او يو يهودي په مينځ کې دعوه وه رسول الله ☸ ته دا دعوه راغله هغه مبارک ☸ دعوه د يهودي په حق کې وکړه ځکه چې هغه په حقه وو منافق هغه فيصله ونه منله ويل يې څه د عمر خواته ورځو په هغه باندې فيصله کوو کله چې د حضرت عمر لوري ته راغلل او خپله ټوله قصه يې ورته تېره کړه او يهودي ورته دا هم وويل چې رسول الله ☸ فيصله وکوله خو ده ونه منله ... حضرت عمر ❼ کور ته ننوت توره يې را وويسته د منافق نه يې سر پرې کړو او ورته يې وويل چې څوک د الله او دهغه د رسول فيصله نه مني زما سره دهغه دا انجام دی چې ددې خبرې په اړه رسول الله خبر شو نو هغه مبارک ☸ ورته د فاروق لقب ورکړو ځکه حق او باطل يې ښه سره بېل کړل .

په مانځه کې اول بسم الله حضرت عمر ❼ ويلې ده .

په جومات کې د خپرولو لپاره د فرش انتظام تر ټولو نه وړاندې حضرت عمر کړی دی .

حضرت عمر ❼ لمړی هغه کس دی چې د شپې د خپل رعیت د حالا تو د معلومولو لپاره ګرځېدلی دی .

په حکومت کې د دفترونو د جوړولو انتظام اول حضرت عمر ❼ کړی دی .

حضرت زید بن حارثه ❼ ته د حب رسول الله ☸ لقب ورکړل شوی وو.

حضرت اسامه بن زید ❼ ته د الحب بن الحب لقب ورکړل شوی وو.

حضرت حمزه بن عبد المطلب ته د اسد الله لقب ورکړل شوی وو

حضرت عمار ابن یاسر ❼ ته د الطیب المطیب لقب ورکړل شوی وو .

حضرت حسین او حضرت حسن رضی الله عنهما ته د سیدا شباب اهل الجنة لقب ورکړل شوی دی .

هغه خزیمه بن ثابت ❼ وو چې رسو ل الله ورته د ذو الشهادتین لقب ورکړی وو.

هغه حضرت خالد بن ولید ❼ ووچې د سیف الله المسلول لقب ورته ورکړل شوی وو .

هغه حضرت سفیان ابن عوف ❼ وو چې د امیر الطوائف لقب ورته ورکړل شوی وو.

هغه حضرت عمرو بن العاص ❼ ووچې د داهیة العرب لقب ورته ورکړل شوی وو.

هغه حضرت عکرمه بن ابي جهل وو چې د طرید النبي لقب ورته ورکړل شوی وو.

د الطيار او ذالجناحين لقبونه حضرت جعفر بن ابي طالب ته ورکړل شوي وو.

د ابو تراب لقب حضرت على ❼ ته ورکړل شوى وو.

دحبر الامة لقب حضرت عبد ﷲ ابن عباس ❼ ته ورکړل شوى وو.

د حواري رسول ﷲ لقب حضرت زبير بن العوام ته ورکړل شوى وو.

د الفياض لقب حضرت طلحة بن عبيد ﷲ ❼ ته ورکړل شوى وو.

د شهيد الحي لقب حضرت طلحة بن عبيد ﷲ ❼ ته ورکړل شوى وو.

هغه عمرو بن معديكرب الزبيدي ❼ وو چې د فارس العرب لقب ورکړل شوى وو.

هغه حضرت سعد بن عبید الانصاري وو چې د القاري لقب ورکړل شوی وو او د مسجد قباء امامت ورته ورکړل شوی وو.

هغه حضرت ابو موسی الاشعري وو چې د صاحب الهجرات الثلاثه لقب ورکړل شوی وو.

هغه حضرت ابو رهم کلثوم بن الحصین الغفاري ❼ وو چې د المنحور لقب ورکړل شوی وو.

حضرت عبد الله بن عباس وو چې د فراخ علم له امله ورته بحر ویل کېدل .

حضرت عبد الرحمن ابن عوف وو چې د الصادق البار لقب ورکړل شوی وو.

حضرت جعفر ابن ابي طالب ❼ وو چې رسول الله ☸ ورته ابو المساکین ویل .

حضرت خبيب بن عدي ❼ وو چې الشهيد المصلوب لقب ورکړل شوی وو.

حضرت عبد الله بن عباس ❼ وو چې ترجمان القران ورته ويل کيږي .

حضرت اسماء بن ابي بكر رضی الله عنها وه چې ذات النطاقين ورته ويل کيږي .

هغه صحابي حضرت ابوبكر صديق ❼ وو چې د تبوک په غزا کې رسول الله ☸ ورته خپله لويه جنډه ورکړې وه .

هغه صحابي حضرت عمر ❼ دی چې شيطانان ورڅخه تښتېدل.

هغه صحابي حضرت عثمان ❼ دی چې ملائكې ترينه حياء کوي .

هغه صحابي چې دعا يې قبليده حضرت سعد بن ابي وقاص ❼ وو.

هغه صحابي حضرت عمرو بن العاص وو چې رسول الله ☸ يې په اړه فرمايلي وو چې نن شپه به يو حکيم انسان راځي .

هغه حضرت ابو ذر غفاري ❼ وو چې رسول الله ☸ يې په اړه فرمايلي وو چې ته به يوازې ګرځې او ته به يوازې وفات کيږې او يوازې به را پورته کېږې .

هغه صحابي حضرت عبيدة بن الجراح وو ❼ وو چې رسول الله ☸ ورته امين هذه الامة ويلي وو .

هغه صحابي چې رسول الله ☸ يې په جنت کې د پښو اواز اوريدلى وو هغه حضرت بلال بن رباح ❼ وو.

هغه صحابي حضرت عثمان ❼ دى چې ورته ذو النورين ويل کيږي ځکه د رسول الله ☸

د دوو بيبيانو سره يې يوه په بله پسې نكاح كړې وه .

د جُمعې د مانځه لپاره دوهم اذان

د جُمعې د ورځې لپاره يو اذان وو د دوهم اذان اهتمام ددې امله حضرت عثمان ❼ وكولو چې اوس خلك د رسول الله ☸ د زمانې نه زيات شوي او سست شوي دي نو ددې لپاره چې مانځه ته ټول راشي د جُمعې د مانځه لپاره به دوهم اذان هم كوو او په هغه وخت كې د موجوده صحابه وو په اتفاق سره وشو. (صحيح البخاري)

هغه بختوره صحابيه حضرت فاطمه بنت اسد رضى الله عنها وه چې رسول الله ☸ ورته د خپل قميص نه كفن جوړ كړی وو.

هغه صحابي سعد بن ابي وقاص وو چې رسو الله ☸ ورته ويل زما مور او پلار تا نه زار شه .

هغه مبارکه صحابیه چې رسول الله ﷺ یې په اړه ویلي وو چې د ا زما د مور نه وروسته زما مور ده هغه ام ایمن برکة وه .

د رسول الله ﷺ د راز شریک صحابي حضرت حذیفه بن الیمان رضی الله عنه وو.

د رسول الله ﷺ خطیب حضرت ثابت بن قیس رضی الله عنه وو .

حضرت انس بن مالک رضی الله عنه وو چې رسول الله ورته د اوږده عمر او فراخې روزي دعا کړې وه .

حضرت حسن بن علی رضی الله عنه وو چې رسول الله ﷺ ورته دعا کړې وه چې ای الله زه ورسره مینه کوم ته هم ورسره مینه وکوه .

هغه صحابي حضرت عمار بن یاسر وو چې رسول الله ورته ویلي وو چې په دنیا کې به ستا آخري ګوټ له شودو څخه وي .

حضرت اسامه بن زید هغه صحابي وو چې په کم عمرۍ کې يې د مسلمانانو د يو لوی لښکر مشري په غاړه درلوده .

اسید بن حضیر ❼ هغه صحابي ووچې ده تلاوت کولو او ملائکو غوږ ورته نیولی وو.

اندلس ته رسېدونکی لمړی مسلمان امیر

حضرت نصیر ابن وائل رحمة الله علیه اول هغه عربي مسلمان قائد دی چې اندلس ته رسېدلی دی دا مبارک تابعي دی په تقوی او دیانت کې بې مثاله وو پلار یې هم د اسلامي لښکر قائد وو او دی هم د ښې مېړاني مالک قائد وو ابن خلکان دده په اړه لیکلي چې د ښه شجاعت مالک وو او معزز او درونډ قائد وو .

دی مبارک رحمه الله په ۱۹ هجري کې پیدا شوی وو او په ۹۷ هجري کې یې له دنیا نه سترګې پټې کړې وې د حضرت عثمان او حضرت علی رضی الله ✍ عنهم په خلافت کې د شام والي وو

اول مسلمان پیدا کېدونکی ماشوم

د حضرت عمر رضی الله ✍ عنه زوی حضرت عبد الله بن عمر رضی الله ✍ عنه هغه مبارک صحابي دی چې تر هجرت وړاندې اول مسلمان پیدا شوی دی او مور یې زینب بنت مظعون وه د رسول الله ﷺ د نبوت په دوهم کال پیدا شوی دی او دا لمړی مسلمان ماشوم وو چې پیدا شو د خپل

پلار سره یې مدېنې منورې ته په لس کلنئ کې هجرت وکړو او په مدینه منوره کې یې د خندق په غزوه کې د پنځلس کلنئ په عمر کې شرکت وکړو په بیعة الرضوان کې شامل وو ، عراق ته د جنګ لپاره تللی وو ، په غزوه قادسیه کې وو او دی مبارک ❼ فرمایي چې د بدر د غزا په وخت کې زه رسول الله ﷺ ته راغلم پدې وخت کې زه د دیارلسو کلونو وم رسول الله ﷺ زه د تلو نه منع کړم ، د احد په غزا کې ورته راغلم زه د څوارلسو کلونو وم بیا یې د تلو نه منع کړم بیا د خندق په وخت کې ورته راغلم زه د پنځلسو کلونو وم اجازه یې راکړه چې ورسره لاړ شم .

حضرت عبد الله بن عمر ❼ د رسول الله ﷺ په متابعت کې ډېر زیات مشهور وو حتی چې په کوم طرف به یې سفر کولو چې په کوم ځای کې به رسول الله ﷺ دمه کړې وه نو ده به هم هلته دمه کوله او دی مبارک ❼ د هجرت په ٧٤ کال باندې وفات شو .

د اسلام نه لمړی مرتد

الاسود العنسي اول هغه کس دی چې د اسلام نه ګرځېدلی دی (مرتد شوی دی) دا په یمن کې وو چې کله خبر شو چې رسول

الله ☸ بیمار شوی دی او دا د رسول الله ☸ هغه بیماري نه وه چې د کوم نه رسول الله صلی الله علیه وسم وفات شو دا هغه بیماري وه چې رسول الله ☸ وربانډې بیمار شوی وو چې کله رسول الله ☸ له حجة الوداع نه را وګرځېدو نو چې ددې بیمارۍ خبر ده ته ورسېدو ده د خپل ځان لپاره د پیغمبري دعوه وکوله او ددې ځان ښکاره کولو نه صرف درې او په یو قول څلور میاشتې وروسته ووژل شو .

د اموي خلافت لمړی خلیفه

حضرت معاویه ❼ د اموي خلافت اول خلیفه وو دا د حضرت ابو سفیان بن حرب ❼ زوی وو کنیة یې ابو عبدالرحمن وه په شام باندې والي وو او په اردن باندې په ۲۱ هجري کال باندې والي شو د حضرت عمر ❼ په دور کې او د حضرت عثمان ❼ د شهادت نه وروسته چې حضرت علی ❼ خلیفه شو د حضرت معاویه ❼ او د حضرت علی ❼ په مینځ کې تریخ والی را پیدا شو چې حضرت علی ❼ شهید کړل شو نو واک حضرت حسن ❼ ته پاتې شو د هغه سره په خاص تعهد سره حضرت حسن ❼ خلافت حضرت معاویه ❼ ته پرېښودو حضرت معاویه ❼ اموي خلافت جوړ کړو او دمشق

یې ددې خلافت مرکز کړو او د خپل مرګ نه وړاندې یې د خپل زوی یزید لپاره دخلکو نه بیعت واخستو او خپله په ٦٠ هجري کال کې د رجب په میاشت کې وفات شو او پر ځای باندې یې زوی خلیفه مقرر شو او د حضرت معاویه رضی الله تعالی تړون د قریشو د لویې قبیلې سره دی چې سر یې امیة ته رسېږي ددې وجې نه دده د ټولې اولادې خلافت ته اموي خلافت ویل کیږي .

د اموي خلافت مرکز دمشق وو بیا وروسته اندلس ته نقل کړل شو او دا د اموي خلافت د دورې یو څه مهمې پېښې .

د حضرت معاویه ❼ خلافت

د خلافت اموي جوړول او دمشق یې مرکز کول.

د اسلامي ملکونو سره یو کول.

د صفین واقعه په ٣٩ هجري کې .

د سیلایوم جګړه په ٦٧٧ میلادي کې .

د یزید خلافت د ٦٨٠ هجري نه تر ٦٨٣ پورې .

د دولت اموي فراخول.

د کربلا واقعه په ٦١ هجري کې.

معرکة الحرة په ٦٣ هجري کې .

د معاويه بن يزيد خلافت د ٦٨٣ ميلادي نه تر ٦٨٤ پورې .

د مروان بن الحکم خلافت د ٦٨٤ ميلادي نه تر ٦٨٥ پورې .

د عبد الملک بن مروان خلافت د ٦٨٥ نه تر ٧٠٥ ميلادي پورې .

په فتوحاتو سره د اموي دولت ساحه نوره هم فراخه کېدل .

په مسجد اقصی باندې قبة الصخره جوړول .

په قران کريم کې نقطې لګېدل .

د اموي فتوحاتو لړۍ تر چين پورې رسېدل .

د محمد بن قاسم الثقفي په لاس د هند فتحه کېدل .

اموي اسلامي د پيسو نوټونه جوړېدل چې دينار عبد الملک بن مروان يې ورته ويل .

د وليد بن عبد الملک خلافت د ٧٠٥ هجري نه تر ٧١٠ هجري پورې .

د بخارا او سمرقند فتوحات .

د اندلس فتح او د امویانو اروپا ته رسېدل .

په دمشق کې لوی تاریخي جومات الجامع الاموي جوړېدل .

د مینځنۍ آسیا د ملکونو فتوحات .

د سلیمان بن عبد الملک خلافت له ۷۱۵ نه تر ۷۱۷ میلادي پورې .

د عمر ابن عبد العزیز خلافت له ۷۱۷ نه تر ۷۲۰ میلادي پورې .

د یزید بن عبد الملک خلافت له ۷۲۰ نه تر ۷۲٤ میلادي پورې ده ته دوهم یزید وایي .

هشام بن عبد الملک له ۷۲٤ نه تر ۷٤۳ میلادي پورې .

ولید بن یزید له ۷٤۳ نه تر ۷٤٤ پورې .

یزید بن ولید په ۷٤٤ میلادي کې خلیفه شو او د شپږو میاشتو په شاوخوا کې یې خلافت وکړو بیا ووژل شو ده ته دریم یزید وایي .

ابراهیم بن الولید هم په ۷٤٤ میلادي کې خلیفه شو او صرف ۷۵ ورځې یې په خلافت کې تیرې کړې بیا ترې لرې کړل شو .

مروان بن محمد له ۷٤٤ نه تر ۷٥۰ میلادي پورې .

د اموي خلافت مرکز اندلس ته نقل کېدل .

هلته بیا ۱۸ کسان نور خلفاء تېر شول آخري یې هشام المعتمد علی الله وو .

د عباسي خلافت لمړی خلیفه

د عباسي خلافت اول خلیفه ابي العباس عبد الله السفاح وو دا عبدالله بن محمد بن علي وو د رسول الله ﷺ سره یې د نسب سلسله په عبد المطلب بن هاشم کې یو ځای کیږي دا د امویانو په دور کې په حمیمیة کې (په اردن کې یو کلی دی) پیدا شوی وو پلار یې د ښې تقوی خاوند او پرهیزګار سړی وو په سجاد (ډېرې سجدې کونکی) باندې ئې شهرت درلود او ده په سفاح (وینې تویونکي) سره شهرت درلود او په عربو بادشاهانو کې د ظلم په دنیا کې خپل ځانګړی شهرت لري او د سفاح لقب هغه وخت ورته ورکړل شو چې کله یې په زور سره خلافت د اموي کورنۍ څخه خپلې کورنۍ ته راواړولو او په امویانو کي یې دومره قتلونه وکړل چې په پاتې خلکو کې صرف ښځینه او ماشومان یې پرېښودل او یا هغه خلک تری ژوندي پاتې شول چې تری نه اندلس

ته وتښتېدل دا اول هغه کس دی چې په اسلامي حکومت کې یې د وزارت په نوم باندې د یوې ادارې جوړونه کړېده او د مختلفو کارونو لپاره یې مختلف وزارتونه تشکیل کړل او ددېنه وړاندې به د امویانو په دور کې د هر کار لپاره په هغه فن کې ماهرین را غوښتل کېدل او مشوره به ورسره کېدله او دده په وخت کې د وزارت په نوم سره اداره ورته جوړه کړل شوه او په هر وزارت کې یې دهغه چارو ماهرین مقرر کړل په علم فصاحت او ادب کې یې شهرت درلودلو د ښه علم خاوند وو او ښه ادیب وو په ۱۰٤ هجري کال کې پیدا شوی وو او په ځوانۍ کې په جدري بیماري باندې آخته شو او په ۱۳٦ هجري کې مړ شو دده په تاریخ باندې مختلف کتابونه لیکل شوي دي یو یې مشهور کتاب اخبار السفاح دی مدائني لیکلی دی او بل اخبار ابي العباس دی خزاز لیکل دی .

د زمزم د ابو نه اول څښاک حضرت اسمعیل ⌨ کړی دی .

اول روژه حضرت آدم ⌨ نيولې ده او په هره مياشت کې به يې درې روژې نيولې .

د قيامت په لويو نښو کې لمړۍ نښه د لمر له مغرب لوري نه را ختل دي .

په اسلام کې لمړی مشهوره توره

په اسلام کې اول توره د حضرت زبیر بن عوام ❼ مشهوره شوېده حضرت زبیر بن عوام ❼ چې کله په اسلام مشرف شو پدې وخت کې دده مبارک عمر ۱۵ کاله وو ښه ځوان وو تکړه جنګیالی وو کله چې یو وخت په مکه کې د اسلام په لمړیو ورځو کې په مکه کې اوازه خپره شوه چې رسول الله ☸ قتل کړل شو ده خپله توره را وویسته او د مکې په کوڅو کې ګرځېدو چې رسول الله ☸ په مخه ورغلو هغه ته یې وویل چې داسې اوازه خپره شوېده هغه ورته دعا وکوله او دده تورې ته یې هم د خیر دعا وکوله .

د حضرت خبیب بن عدي شهادت

حضرت خبیب بن عدي ❼ اول هغه صحابي دی چې د مرګ نه وړاندې یې د دوه رکعتونو مونځ کولو وخت غوښتی دی حضرت خبیب ❼ د لوړې مرتبې صحابي وو په ډېرو جنګونو کې ئې شرکت کړی دی او ډېر مشرکین یې وژلي وو او ټولو مشرکینو د خپل کلک دښمن په صفت پېژندلو یو وخت

رسول الله ﷺ ته یوه ډله خلک راغلل چې د هذیل د قبیلې وو او دا قبیله د مدینې او مکې مکرمې په مینځ کې اوسېدله دې کسانو د رسول الله ﷺ نه وغوښتل چې مونږ ته څه کسان راکړه چې مونږ ته اسلام او قران را وښیي رسول الله ﷺ شپږ صحابه ورسره ملګري کړل په هغو کې حضرت عاصم بن ثابت، عبد الله بن طارق، زید بن الدثني ، او خبیب بن عدي **رضی الله تعالی عنهم** وو دا کسان چې کله روان شول په لاره کې د مشرکانو یوې ډلې وربانديې حمله وکوله په دوی پسې چې د هذیل قبیلې نه کوم کسان راغلي وو هغوی ورسره خیانت وکولو او ددوی لپاره یې جنګ ونه کولو صرف همدا صحابه **رضی الله تعالی عنهم** د جنګ لپاره پاتې شول دوې خپل کم عدد ته ونه کتل او په پوره مېړانه سره وجنګېدل په دوی کې دری کسان شهیدان شول چې یو پکې حضرت عاصم بن ثابت ❼ وو پورتني نومول شوي دری کسان ژوندي پاتې شول مشرکانو ورسره وعده وکوله چې که دوی تسلیم شي نو دوی ته به امن ورکوي او دوی ته به څه نه وایي خو چې کله دوی تسلیم شول مشرکانو ورسره خیانت وکولو او دوی یې ونیول بندیان یې کړل او ویې تړل او تړلي یې مکې ته را روان کړل دا دری کسان خبیب،

زید، او عبد الله وو ، په لاره کې عبد الله خپل لاسونه خلاص کړل چې تورې ته یې لاس کولو مشرکانو ولید پرې راټول شول او په کانو یې وویشتو ترڅو شهید شو او خبیب او زید یې مکې ته بندیان را ورسول په مکه کې چې یو مشرک وو دهغه عزیزان په احد کې مړه شوي وو زید یې په هغه باندې ددې لپاره خرڅ کړو چې هغه به یې د خپلو عزیزانو د بدل اخستلو په موخه مړ کړي او همدارنګه خبیب ❼ یې په بل مشرک باندې خرڅ کړو مشرکانو حضرت خبیب ❼ته وویل چې دوی یې مړکول غواړي خو هغه نه وډار شو او نه یې رنګ بدل شو بلکه هماغه شان یې خپل تلاوت او د الله ﷻ عبادت ته دوام ورکړو دی یې په بند کې وساتلو او دوی یې د مړه کولو لپاره تیاری شروع کړو چې کله یې د مړه کولو لپاره را وویستلو او چې په دار یې خېژولو نو ده وویل چې ماته اجازه راکړئ چې دوه رکعته مونځ وکوم دوی ورته اجازه ورکړه چې کله یې دوه رکعته مونځ وکولو نو خلکو ته یې مخ را واړولو او ویې ویل که زه په دې نه ډارېدی چې تاسې به فکر وکوئ چې ما مونځ د مرګ له ویرې نه اوږد کړو نو ما به دا خپل مونځ اوږد کړی وو بیا یې چې په دار و خېژولو نو یې ورته وویل چې که دی خپل دین پرېږدي نو خلاص

به کړل شي لکن ده وويل چې دی د دين پرېښودلو ته تيار نه دی پدې وخت کې يو مشرک ورته وويل چې ته دا غواړې چې محمد دې ستا پر ځای وي او ته دې ازاد شې؟ ده ورته وويل نه والله چې زه دا هم نه غواړم چې زما د ځان په بدل کې دې د هغه په پښه کې يو ازغی هم لاړ شي بيا يې شهيد کړو او رسول الله ﷺ ته دده د شهادت علم وشو يو مسلمان يې را ولېږلو چې هغه دفن کړي هغه د شپې په تياره کې راغلو چې د اعدام رسۍ يې ترېنه خلاصه کړه د حضرت خبيب ❼ جسم مبارک په زمکه باندې را وغورځېدو چې کله صحابي ورته نېږدې راغلو چې جسم مبارک را پورته کړي ويې کتل چې هغه ورک شوی وو ددې وجې نه ورته بليع الارض (هغه چې زمکې تېر کړی دی) هم ويل کيږي .

چې کله انسان مړ شي اول يې خيټه بد بوی شروع کوي .

د قيامت په ورځ به د انسان په اندامونو کې په انسان باندې اول ګواهي دهغه ورون او اوږه وايي .

په جنت کې به جنتیانو ته اول خوراک ماهی ورکول کیږي .

په قیامت کې به د شفاعت اوله موقع انبیاوو ته ورکول کیږي بیا عالمانو او بیا شهیدانو ته .

د قیامت په ورځ چې کله خلک را پورته کیږي اول به حضرت محمد ﷺ را پورته شي .

حجاج ابن یوسف هغه کس وو چې د اول ځل لپاره یې په روپیو باندې کلمه ولیکله .

حضرت عثمان رضی الله عنه اول هغه کس دی چې حبشې ته یې هجرت کړی دی پدې هجرت کې ورسره خپله کور ودانه حضرت رقیة بنت رسول الله ﷺ هم ملګرې وه .

د مکې مکرمې نه اول طواف ملائکو کړی دی .

عربو ته د بتانو د عبادت لمړی ځل راتلل

عربو ته د بتانو د عبادت ګندګي اول عمر بن لحی راوړې ده دا په یو وخت کې د مکې سردار وو او د عربو د مشرانو له جملې نه دی دا شام ته لاړو هلته یې ولیدل چې خلکو بتانو ته سجدې کولې دا کار یې خوښ شو پوښتنه یې ترې وکوله چې دا تاسې څه کوئ؟ هغوی ورته وویل چې مونږ ددوی عبادت کوو بیا چې ددوی نه باران غواړو باران راته کوي او چې کمک ترې وغواړو کمک راسره کوي ده ورته وویل چې ددې نه به ماته یو را نه کړې چې زه یې له ځان سره عربو ته یوسم چې هغوی یې هم عبادت وکوي ؟ هغوی ورته یو بت ورکړو چې هبل نومیده را یې وړو په مکه کې یې کېښودو او خلکو ته یې وویل چې دده به احترام کوئ او عبادت به ورته کوئ ځرنګه چې د مکې خلک د عربو اشراف وو نو ډېر وخت یې وا نه خیستو چې د عربو په ټولو قبیلو کې د بتانو خپرېدل شروع شول او په ټول حجاز کې بت پرستي خپره شوه او دا هم ویل شوي دي چې شیطان ورته راغلو او ده ته یې وویل

چې د نوح ⌨ د قوم بتان په يو ځای کې په جده کې خښ دي او ده ته يې لارښونه وکوله چې هغه را وباسي او هغه يې پرې را وويستل او چې کله د حج وخت راغلو نو خلکو ته يې ورکړل چې دا له ځان سره کړئ او خپلو قومونو ته يې يوسئ بيا له هغه وخت نه د اسلام تر ښکاره کېدلو پورې خلک پدې ګمراهۍ آخته وو رسول الله ☸ فرمايي چې ما په دوزخ کې عمر بن لحی وليدو چې په ځان پسې يې خپلې کُلمې را کش کولې .

په عالم کې اول ګناه د کبر شوېده او هغه ابليس کړېده چې حضرت آدم ⌨ ته يې له سجدې کولو نه انکار وکړو .

د اسلامي تاريخ د ليکنې اول بنياد عبد الله بن رافع ايښی دی .

د قران کريم د احکامو په اړه لمړۍ تصنيف حضرت امام شافعي رحمه الله کړی دی .

اول هغه مسلمان چې په بحر الروم باندې پورې وتلی دی هغه حضرت معاویه بن ابي سفیان ❼ دی .

په کوفه باندې د مسلمانانو لمړی قاضی جبیر بن القشعم وو .

په بصره باندې د مسلمانانو لمړی قاضی ابو مریم الحنفي وو .

په مصر کې د مسلمانانو لمړی قاضی حضرت قیس بن ابي العاص وو .

په پل صراط باندې به اول حضرت محمد ☸ تیریږي .

په منبر باندې اوله خطبه حضرت ابراهیم ⌨ ویلې ده .

په توره باندې هم جنګ د لمړي ځل لپاره حضرت ابراهیم ⌨ کړیده .

رسول الله ﷺ چې کله مدینې منورې ته ورسېدو اول یې چې خلکو ته نصیحت کړی دی هغه یې دا حدیث ورته وویل چې خپلولي ساتئ، چې کله خلک ویده وي تاسې مونځونه کوئ، تاسې به په امن سره جنت ته ننوزئ .

د بدر په جنګ کې د مشرکینو له لوري نه اول چې قتل کړل شو هغه اسود بن عبد الاسد المخزومي وي او قتل کونکی یې د رسول الله ﷺ تره حضرت حمزه بن عبد المطلب وو.

په اسلام کې اول طبیب حارث بن کلدة الثقفي دی دا د فارس علاقې ته تللی وو هلته یې طب زده کړی وو او پوره مهارت یې حاصل کړی وو او هلته یې تجربه هم پیدا کړی وه د رسول الله ﷺ نه یې د معاویه تر زمانې پورې د خلکو علاج کولو د حضرت سعد بن ابي وقاص ❼ نه روایت دی چې زه په مکه کې بیمار شوم او رسول الله ﷺ مې پوښتنې ته راغلو بیا یې چاته وویل چې حارث ورته را وغواړئ چې علاج یې وکوي .

د آخرت د منزلو نه اوله منزله قبر دی .

د قیامت په ورځ به اول حضرت آدم را غوښتل کیږي .

په عربي ژبه باندې اول خبري حضرت اسمعیل کړي دي .

اول هغه چریکي جنګیالي چې رسول الله لېږلي وو مشري یې حضرت حمزه کوله .

اول هغه کس چې په یوه رکعت کې یې مکمل قران ختم کړی دی حضرت عثمان دی .

د رسول الله په اولادونو کې اول پیدا شوی دی هغه قاسم دی د حضرت خدیجې رضی الله تعالی عنها څخه .

اول هغه کس چې مکه مکرمه یې په جامه کې پټه کړیده هغه اسعد الحمیري رحمه الله دی او دا تبع تابعي دي .

د حضرت آدم ⌨ په اولادونو کې اول پیدا شوی قابیل دی .

چې کله د آدم ⌨ جسم مبارک پوره شو اول یې ساه په سر کې واچوله شوه .

حضرت تمیم بن اوس دی چې د لمړي ځل لپاره یې په جومات کې چراغ لګولی دی .

د علم النحو د قواعدو شروع تر ټولو وړاندې ابو الاسود الدوئلي کړیده او دا غوښتنه ترې حضرت علي ❼ کړې وه .

د حضرت خالد بن ولید تر اسلام وروسته اولنۍ جګړه چې ده پکې شرکت وکولو هغه غزوه موته وه .

لمړی شفاخانه د ولید بن عبد الملک په زمانه کې جوړه کړل شوه .

د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه

ګرانو او خوږو مسلمانانو ورونو ته د اسلامي تاريخ د مهمو پېښو د ور په زړه کولو په موخه دا سلسله د اسلامي خدمت د جذبې لرونکو ورونو په مصرف او زيار سره روانه کړل شوېده ترڅو د اسلامي تاريخ د مهمو واقعو ياد ژوندي وساتي اميد دی چې د کتونکو د توجه وړ به وګرځي ستاسې په لاس کې کتاب ددې لړۍ لمړی کړی ده د دوهمې لپاره يې ستاسې انتظار غواړم چې په لږ وخت کې به ستاسې تر لاسونو در ورسيږي .

ستاسې ددعا او ملګرتيا په هېله

ډاکټر کفايت الله وردګ